
II Pielikums.

ES VEIKUMS CEĻĀ UZ ILGTSPĒJĪGAS
ATTĪSTĪBAS MĒRĶIEM

ES veikums ceļā uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem

ES ir viena no labākajām vietām pasaulē, kur dzīvot, un ES dalībvalstis jau tagad ir vadībā attiecībā uz ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošanu. Tomēr neviena pasaules valsts nav sasniegusi visus saskaņotos mērķus, un, tuvāk izvērtējot ES veikumu saistībā ar IAM, kļūst skaidrs, ka arī ES ir jāturpina darbs visās jomās.

17 IAM tika izvirzīti ANO programmā 2030. gadam, tie ir savstarpēji cieši saistīti un izstrādāti tā, lai būtu nedalāmi, tāpēc tos vajadzētu integrēt visu dalībnieku darbībās, lai šos mērķus izdotos sasniegt. Ir svarīgi radīt labāku sinerģiju un saskaņotību starp dažādajām rīcībpolitikām un izstrādāt veicinošu regulatīvo, finansiālo un rīcības vidi, lai šos mērķus pārvērstu realitātē.

Tā kā mūsu planētas dabas sistēmas, bez kurām nav iespējama dzīvība uz Zemes, drīz būs noslogotas līdz kritiskajam līmenim, mūsu prioritātei jābūt ražošanas, sadales un patēriņa modeļu ievirzīšanai ilgtspējīgā gultnē un to pasākumu pastiprināšanai, kas veltīti klimata pārmaiņu risināšanai un okeānu, ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai. Jāpastiprina cīņa pret nabadzību, sociālo atstumtību, nevienlīdzību un plašu starp dzimumiem, lai garantētu labklājību un labbūtību visiem, nodrošinātu sociālo un politisko stabilitāti un uzturētu atbalstu Eiropas projektam. Jāturpina veicināt un sekmēt tiesiskumu, demokrātiju un pamattiesības, kā arī spēcīgu, uz noteikumiem balstītu multilaterālismu un tirdzniecību.

Šis dokuments sniedz ieskatu par to, kā ES ir veicies ar IAM sasniegšanu. Par katru mērķi ir raksturots, kāda ir ES pašreizējā situācija, kādas ir attīstības tendences un kāda ir ES vieta pasaules kontekstā. Ir sniegts priekšstats par to, kādi varētu būt ES panākumi līdz 2030. gadam

un kādi faktori varētu sekmēt un kavēt pārejas procesu uz ilgtspējīgu Eiropu. Ilgtspējīga attīstība ir mērķis, ko būtu jācenšas sasniegt visai sabiedrībai kopā. Šajā saistībā ir sniegti arī vairāki reāli piemēri, kas uzskatāmi raksturo dažādu līmeņu dalībnieku labāko praksi.

Salīdzinot ar citām pasaules valstīm, 7 no 27 ES dalībvalstīm pasaules ilgtspējīgas attīstības mērķu indeksā ir starp 10 labākajām, un visas 27 ES dalībvalstis ir pirmajā piecdesmitniekā (no pavisam izvērtētajām 156 valstīm)⁽¹⁾. Pēdējos piecos gados ES kā valstu bloks ir progresējusi gandrīz visu IAM sasniegšanā. Vislielākais progress ir panākts saistībā ar 3. IAM (nodrošināt veselīgu dzīvi un veicināt labklājību jebkura vecuma cilvēkiem) un 4. IAM (nodrošināt iekļaujošu, vienlīdzīgi pieejamu, kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem) – tie abi ir starp trim vislabāk izpildītajiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem, ko ES-27 dalībvalstīm izdevies panākt pasaules mērogā. Kopumā globālajā vērtējuma skalā ES-27 dalībvalstis visvairāk izceļas saistībā ar 1. IAM (visur izskaust nabadzību visās tās izpausmēs). Tomēr ES ir attālinājusies no 10. IAM (samazināt nevienlīdzību starp valstīm un valstu iekšienē), jo starp dalībvalstīm pastāv ievērojamas atšķirības. Jāatzīmē, ka progress vēl nebūt nenozīmē, ka attiecīgais mērķis Eiropas Savienībā šobrīd būtu apmierinoši sasniegts. Piemēram, ir panākts ievērojams progress saistībā ar 12. IAM (nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa un ražošanas modeļus), bet tieši par šo mērķi ES-27 dalībvalstīm pasaules mērogā ir otrs zemākais vidējais punktu skaits, kas nozīmē, ka darāmā vēl ir daudz. Kopumā ES-27 dalībvalstīm pasaules mērogā vissliktāk ir veicies ar 14. IAM (saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību).

(1) Šajā rindkopā vērtējums pasaules mērogā ir balstīts uz 2018. gada IAM indeksu un paneļu ziņojumu, ko sagatavojis Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls (SDSN) un fonds Bertelsmann Stiftung, taču ES tendences ir izvērtētas, balstoties uz Eurostat ziņojuma "Ilgtspējīga attīstība Eiropas Savienībā – Uzraudzības ziņojums par progresu IAM sasniegšanā ES kontekstā" 2018. gada izdevumu.

Pārskats par progresu IAM sasniegšanā ES kontekstā⁽²⁾

(2) Eurostat (2018), "Ilgtspējīga attīstība Eiropas Savienībā – Uzraudzības ziņojums par progresu IAM sasniegšanā ES kontekstā – 2018. gada izdevums"

Visur izskaust nabadzību visās tās izpausmēs

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

Lai gan ES ir starp līderiem daudzās nodarbinātības un sociālajās jomās, mūsu sabiedrība joprojām saskaras ar problēmām, kuras ir jārisina. Nabadzība liedz cilvēkiem realizēt savu potenciālu, kavē viņu aktīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē un neļauj īstenot savas tiesības uz kvalitatīviem pakalpojumiem. Nabadzībai ir daudzas sejas: runa ir ne tikai par pienācīgu ienākumu trūkumu, bet arī par citiem aspektiem – tā var būt ne tikvien materiālā nenodrošinātība, bet arī diskriminācija un neiesaistīšanās lēmumu pieņemšanā. Nabadzība var turpināties ilgu laiku un vairākās paaudzēs. ES ir centusies iznīdēt nabadzību daudzējādi: savās robežās un ārpus tām, izmantojot likumdošanu un īpaši šim nolūkam atvēlētu finansējumu, koordinējot rīcībpolitiku un veicinot korporatīvo sociālo atbildību, atbildīgu darījumdarbību un sociālo dialogu un vienlaikus nepārkāpjot savas kompetences jomas un subsidiaritātes un proporcionalitātes principu. 2017. gadā pirmo reizi pēc krīzes sākuma pasaulē, to cilvēku skaits, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība, Eiropas Savienībā samazinājās zem 2008. gada atskaites vērtības: nabadzība vai sociālā atstumtība skāra par 3,1 miljonu cilvēku mazāk nekā 2008. gadā jeb par 10,8 miljoniem cilvēku mazāk nekā 2012. gadā, kad krīzes vilnis bija visaugstākais. Tomēr vēl liels ceļš jānoiet, lai sasniegtu ES mērķi līdz 2020. gadam atbrīvot no nabadzības vai sociālās atstumtības tvēriena tik daudz cilvēku, lai to skaits būtu vismaz par 20 miljoniem mazāks nekā 2008. gadā. Nabadzības vai sociālās atstumtības risks vairāk apdraud personas neaizsargātā situācijā, piemēram, bērnus, jauniešus, cilvēkus ar invaliditāti vai zemu izglītības līmeni, bezdarbniekus, tos, kas nav dzimuši ES, pieder marģinalizētām kopienām, dzīvo māsaimniecībā ar ļoti zemu nodarbinātības intensitāti vai strādā nestabilā darbavietā. No ārējo attiecību viedokļa ES ir viena no pasaules līderēm nabadzības izskausšanā. Tā liek lietā saskanīgu rīcībpolitiku kopumu, kas ietver attīstības sadarbību, dažādas tirdzniecības politikas instrumentus un Eiropas kaimeiņattiecību un paplašināšanās politiku. 2017. gada Eiropas Konsenss par attīstību ir ES un tās dalībvalstu izstrādāts attīstības sadarbības satvars, kas paredz izskaust nabadzību, izbeigt diskrimināciju un nevienlīdzību un nevienu neatstāt novārtā. ES brīvās tirdzniecības nolīgumi, vienpusējās tirdzniecības preferences, kā arī 2017. gadā atjauninātā ES tirdzniecības atbalsta stratēģija palīdz mazināt nabadzību jaunattīstības valstīs.

GALVENĀS TENDENCES

- Jaunākie dati liecina, ka 2017. gadā **nabadzības vai sociālās atstumtības** risks apdraudēja 112,9 miljonus cilvēku jeb 22,5 % no ES iedzīvotāju skaita, kas nozīmē ka viņi bija nonākuši vismaz vienā no šādām situācijām: viņus apdraudēja nabadzība, smaga materiālā nenodrošinātība vai ļoti zema nodarbinātības intensitāte. Šim skaitlim ir tendence sarukt, kura sākās 2012. gadā, kad nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaits bija visaugstākais – 123,8 miljoni. Sievietes visā ES ir pakļautas lielākam nabadzības riskam, kas lielākoties izskaidrojams ar to, ka viņas visa mūža garumā saskaras ar dzimumu nevienlīdzību darba tirgū. Nabadzības vai sociālās atstumtības risku skarto bērnu (vecumā līdz 17 gadiem) īpatsvars gan samazinās, taču vairumā dalībvalstu tas pārsniedz šo pašu rādītāju, kas attiecas uz sabiedrību kopumā. Pastāv ievērojamas atšķirības starp ES dalībvalstīm.
- To cilvēku īpatsvars, **kurus apdraud nabadzība nepietiekamu ienākumu dēļ**, paaugstinājās pēc krīzes gados, stabilizējās 2015.–2016. gadā (pie 17,3 %) un 2017. gadā samazinājās līdz 16,9 % no ES iedzīvotāju skaita, jo ekonomika atlaba un uzlabojās darba tirgus nosacījumi. Runājot par nabadzīgiem darba ņēmējiem, jāatzīmē, ka 2017. gadā nepietiekamu ienākumu izraisīta nabadzība skāra arī 9,6 % darba ņēmēju. Šis rādītājs pēdējo četrus gadus ir stabilizējies, tomēr tas ir augstāks nekā 2008. gadā (8,6 %).

- **To cilvēku īpatsvars, kurus skārusi smaga materiālā nenodrošinātība**, ir pastāvīgi samazinājies kopš 2012. gada, kad tās līmenis bija visaugstākais (9,9 %), un 2017. gadā no tās cieta 6,9 % ES iedzīvotāju (mazāk nekā 2008. gadā, kad šis rādītājs bija 8,5 %) – tas nozīmē, ka katru 14. iedzīvotāju smagi skar līdzekļu trūkums, jo viņš nespēj, piemēram, samaksāt rēķinus, pietiekami apsildīt mājokli vai doties nedēļu garā ceļojumā ārpus dzīvesvietas.
- Nabadzības riskam pakļautie cilvēki biežāk sastopas ar **tādām mājokļa problēmām** kā cauru jumtu, mitrumu vai elementāru sanitāro labierīcību trūkumu. 2017. gadā šādā situācijā bija 13,1 % ES iedzīvotāju, taču šim rādītājam ir tendence samazināties.

LOBĀLAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka visas ES dalībvalstis attiecībā uz 1. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 95 punktiem (no pavisam 100), un tas ES-27 dalībvalstīm, vidēji rēķinot, ir vislabākais rādītājs no visiem IAM.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

2030. gadā svarīgākās problēmas vēl nebūs izzudušas, taču ir paredzams, ka ES būs panākusi ievērojamu progresu nabadzības un sociālās atstumtības izskaušanā. Liela nozīme būs nodarbinātības izaugsmei, taču ar to vien nepietiks, lai visi cilvēki izkļūtu no nabadzības. Pienācīgas sociālās aizsardzības, kvalitatīvas veselības aprūpes, izglītības, mājokļu un sociālo pakalpojumu pieejamība it visiem būs jāpielāgo, ņemot vērā demogrāfiskās izmaiņas nākotnē, jaunās tehnoloģijas, nodarbinātības veidu attīstību un problēmas, kas saistītas ar migrāciju un klimata pārmaiņām. Tiek sagaidīts nepārtraukts progress no plaša ieinteresēto personu loka visos līmeņos (vietējā, valsts un Eiropas līmenī). ES ārpolitika arī turpmāk palīdzēs izskaust nabadzību ārpus ES robežām.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Politikas instrumenti, kas saistīti ar nodarbinātību un sociālo labklājību (jo īpaši sociālo aizsardzību un sociālās iekļautības sistēmām, darba tirgus politiku, dzimumu līdztiesību, iegūto izglītības līmeni, prasmju līmeni, mūžizglītību, veselības un ilgtermiņa aprūpi), vienlīdzīga piekļuve jaunajām tehnoloģijām, sociālā inovācija, ilgtspējīgs finansējums, multilaterālisms, atvērta un godīga tirdzniecība, sabiedrības iesaistīšanās un līdzdalības politika, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, nodokļu politika.

RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Iespēju nevienlīdzība, novecojoša sabiedrība, izmaiņas māsaimniecību struktūrā (piemēram, vairāk vienas personas veidotu māsaimniecību), klimata pārmaiņas, nelabvēlīga attieksme pret dzimumu līdztiesības politiku un kustību, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējums, atgriešanās pie ekonomikas protekcionisma visā pasaulē, darba tirgus segmentācija un nestabilitāte darba attiecībās, digitālā plaisa.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

ES līmenī

Eiropas sociālo tiesību pilārs ir galvenais satvars, kas ES līmenī palīdz mazināt nabadzību. Lielākā daļa no tā 20 principiem tiešā veidā palīdz sasniegt ar nabadzību saistītos IAM, piemēram, mazināt nabadzību visās tās izpausmēs, ieviest valstij piemērotas sociālās aizsardzības sistēmas un izveidot stabilu politikas satvaru, kas atbalsta investīcijas nabadzības izskaušanā. Sociālo rezultātu pārskats palīdz pārraudzīt rādītājus un sekot tendencēm dalībvalstīs nodarbinātības un sociālajā jomā, tostarp novērot nabadzības vai sociālās atstumtības risku.

Dalībvalstu līmenī

Portugāle veica vairākus pasākumus, lai pastiprinātu sociālo aizsardzību un cīņu pret nabadzību, sociālo atstumtību un nevienlīdzību. Tā sauktā ienākumu pakete nodrošina atbalstu mājāsaimniecībām, paceļot pensiju summu, atjaunojot sociālās solidaritātes ienākumu atsaucēs vērtību, kā arī minimālo ienākumu ekvivalences skalas un paaugstinot zemākos bērnu un ģimenes pabalstus. Ir paaugstināts sociālā atbalsta indekss (sociālās aizsardzības pasākumu atsaucēs vērtība), un ir paplašināta minimālā ienākuma shēma.

Reģionālajā/vietējā līmenī

Minhenes pilsēta (Vācijā) 2015.–2018. gadā ir īstenojusi vairākas iniciatīvas ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu, lai palīdzētu bezdarbniekiem integrēties vietējā darba tirgū un tādējādi mazinātu nabadzību. Starp īstenotajām iniciatīvām bija projekts *Work & Act*, kas palīdzēja bezdarbniekiem atgriezties darbā; projekts *Power-M*, kas atbalstīja sievietes iespējas atgriezties darbā pēc grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma; projekts *Guide*, kas piedāvāja konsultācijas uzņēmējām, un projekti *FIBA* un *MigraNet*, kas atbalstīja migrantu integrāciju darba tirgū.

Uzņēmumu līmenī

Spānijā gāzes un elektroenerģijas uzņēmums *Naturgy* ir sācis īstenot enerģētiskās neaizsargātības plānu, kas garantē neaizsargāto patērētāju aizsardzību. Plāna sociālās ietekmes rezultātā jaunais privātais uzņēmums sekmēs nabadzības apkarošanu, un tas atbalstīs sociālās jomas dalībniekus cīņā pret sociālo atstumtību.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī

Eiropas Minimālo ienākumu tīkls veicina izpratni par nepieciešamību nodrošināt adekvātus minimālos ienākumus, nodrošinot cilvēka cienīgu dzīvi visos mūža posmos un reālu piekļuvi sociālā atbalsta precēm un pakalpojumiem. Tikla darbā piedalās dažādas organizācijas, eksperti, profesionāļi, akadēmisko aprindu pārstāvji un citas struktūras, kas aktīvi iesaistījušies cīņā pret nabadzību un sociālo atstumtību.

Izskaut badu, panākt pārtikas nodrošinājumu un uzlabotu uzturu, veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

ES prioritāte ir parūpēties par drošu un veselīgu uzturu un nodrošināt ražīgas un ilgtspējīgas lauksaimniecības sistēmas, zivsaimniecību un akvakultūru. Ar savu politiku ES palīdz lauksaimniekiem un zvejniekiem apmierināt pārtikas pieprasījumu un nodrošināt stabilu apgādi ar ilgtspējīgi ražotu un drošu augstas kvalitātes pārtiku par iedzīvotājiem pieņemamu cenu. Ilgtspējīga un ar kvalitatīvu uztura aspektiem saistīta lauksaimniecība, zivsaimniecība un akvakultūra ir būtiska, lai nodrošinātu drošu un veselīgu pārtiku patērētājiem tagad un nākotnē, īpaši ņemot vērā tādas problēmas kā klimata pārmaiņas un iedzīvotāju skaita pieaugumu. Šajā kontekstā ES eksports ir būtisks globālās pārtikas apgādes avots. Eiropā pēdējos desmit gados turpināja palielināties pārtikas nozares ražīgums, tiesa gan, ne tik strauji kā iepriekš, tiek veikti arī pasākumi, lai uzlabotu ar vidi un klimatu saistītos lauksaimniecības, zivsaimniecības un akvakultūras rādītājus un tādējādi nodrošinātu to ilgtspēju ilgtermiņā, ņemot vērā arī ietekmi uz trešām valstīm. Atšķirībā no citiem pasaules reģioniem, kuros ir vērojams bads, Eiropas Savienībā galvenās uztura problēmas ir liekais svars un aptaukošanās, kā arī mikroelementu trūkums. Pasaulē divas trešdaļas trūcīgo iedzīvotāju dzīvo lauku apvidos, un viņu iztika ir atkarīga no lauksaimniecības. Pārtikas un uztura nodrošinājumam ES allaž ir atvēlējusi centrālo vietu attīstības sadarbībā, un tirdzniecības attiecībās un kaimiņattiecību un paplašināšanās politikā tā pievērš īpašu uzmanību pārtikas nodrošinājumam un ilgtspējīgai lauksaimniecībai un zivsaimniecībai. ES ir lielākā humānās pārtikas palīdzības sniedzēja pārtikas krīzēs cietušajām personām visā pasaulē un iegulda ļoti daudz līdzekļu, reaģējot uz situāciju valstīs, kuras apdraud bads.

GALVENĀS TENDENCES

- Nopietna veselības problēma Eiropas Savienībā ir **aptaukošanās** – 2014. gadā tā skāra 15,9 % pieaugušo. Aptaukošanās Eiropā daudz biežāk ietekmē cilvēkus ar zemāku izglītības līmeni un vecāka gadagājuma iedzīvotājus. Aplūkojot šo problēmu kopā ar korpulenci, kas parādās pirms aptaukošanās, aina kļūst vēl nopietnāka, jo tās abas kopā attiecas uz vairāk nekā pusi pieaugušo ES iedzīvotāju, un ir paredzams, ka situācija turpmākajos gados vēl pasliktināsies.
- **Eiropas lauksaimniecības nozarē** ir jāpanāk **ekonomiskā ilgtspēja**, lai nodrošinātu tās ilgtermiņa dzīvotspēju. Lauksaimniecības faktoriēnākumam uz gada darba vienību (tas ir darba ražīguma rādītājs) Eiropas Savienībā ir tendence nedaudz palielināties, un pašlaik tas ir 21,6 % –vairāk nekā 2010. gadā. Tomēr starp dalībvalstīm pastāv ievērojamas atšķirības.
- **Bioloģiskās lauksaimniecības** īpatsvars kopējā lauksaimniecības platībā no 2005. līdz 2017. gadam ir gandrīz divkārtšojies – no 3,6 līdz 7,0 %. Precīzāk, kopējā bioloģiskās lauksaimniecības platība ES-28 (t. i., pilnībā pārveidotā un pārveides procesā esošā platība) 2016. gadā bija gandrīz 12 miljoni hektāru. ES **bioloģiskās mazumtirdzniecības tirgus** vērtība 2016. gadā bija 30,7 miljardi euro, un mazumtirdzniecība no 2015. līdz 2016. gadam pieredzēja izaugsmi par 12 %.
- Vairāki rādītāji, ar kuriem mēra lauksaimniecības negatīvo ietekmi uz vidi, pēdējos gados liecina par dažām pozitīvām tendencēm, tomēr vienlaikus arī par vairākām satraucošiem norisēm, tostarp par pesticīdu patēriņa pieaugumu atsevišķās Eiropas daļās, kā arī par to, ka nav panākts būtisks progress, cenšoties apturēt vispārējo bioloģiskās daudzveidības samazināšanos.
- Lauksaimniecības radītās **siltumnīcefekta gāzu emisijas** kopš 2010. gada ir lēnām palielinājušās, tomēr tās joprojām ir krietni mazākas nekā 1990. gadā. Šo pieaugumu varētu izskaidrot ar ražīguma un ražošanas apjoma pieaugumu lauksaimniecības nozarē.

- Zemes platības, ko skar nopietnas **augšnes erozijas** risks, Eiropas Savienībā sarūk, daļēji pateicoties obligātiem savstarpējās atbilstības pasākumiem, ko paredz ES kopējā lauksaimniecības politika. Pastāv dabiski erodētas platības, kuras ūdens ietekmē apdraud nopietnas augšnes erozijas risks. To īpatsvars 2000.–2012. gadā samazinājās no 6,0 līdz 5,2 %.
- **ES akvakultūras nozares** darbības rādītāji no 2014. līdz 2016. gadam ir pastāvīgi uzlabojušies. 2016. gadā ES akvakultūras nozare laida tirgū 1,4 miljonus tonnu jūras produktu gandrīz 5 miljardu euro vērtībā; no 2014. līdz 2016. gadam šajā nozarē bija vērojams 2,2 % pieaugums gadā un vērtības pieaugums par 3,1 %. Palielinās arī pāreja no tradicionālās uz bioloģisko akvakultūru.

GLOBALAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 14 ES dalībvalstis attiecībā uz 2. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 70 punktiem (no pavisam 100). 13 ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

Gaidāms, ka ES turpinās darbu, lai nākotnē izskaustu badu un veicinātu ilgtspējīgu praksi. Pamatojoties uz ES 2030. gada lauksaimniecības perspektīvām, ES nav gaidāms pārtikas nodrošinājuma trūkums, ja nebūs ievērojama tirgus traucējumu. Pārtikas nekaitīguma politika nodrošina augstu pārtikas nekaitīguma līmeni un dzīvnieku un augu veselību Eiropas Savienībā, vienlaikus gādājot par efektīvu iekšējo tirgu. Nenoteiktība vienmēr saglabājas, un tāpēc tiek pārraudzīti atsevišķi riski. Šā IAM sasniegšana lielā mērā būs atkarīga no tā, vai nozare, nevalstiskās organizācijas, iestādes un iedzīvotāji iegūs dziļāku izpratni par neveselīga uztura sociālajiem, komerciālajiem un individuālajiem faktoriem un to ietekmi gan uz cilvēku veselību, gan valsts budžetu. Šajā sakarībā pašreizējiem centieniem mainīt pārtikas sastāvu var būt liela nozīme, risinot liekā svara un aptaukošanās problēmu un tās ekonomisko ietekmi. Tas būs atkarīgs arī no cilvēku izglītošanas un veida, kā izmantosim jaunās tehnoloģijas vai risināsim jaunās problēmas. Lai uzlabotu pārtikas sistēmu ietekmi uz vidi un veselību, būs ļoti svarīgi visos līmeņos uzlabot sabiedrības iesaisti (asociācijas, valdības, privāto sektoru, zinātniekus un veselības ekspertus), apzinot paraugpraksi, efektīvi pārvaldot pārtikas resursus, samazinot pārtikas izšķiešanu u. tml. Ieguldījumi ilgtspējīgākā lauksaimniecībā pozitīvi ietekmēs arī pārtikas apgādes drošību, kas jāuzlabo, lai risinātu tādas problēmas kā pasaules iedzīvotāju skaita pieaugums vai klimata pārmaiņas. Cilvēki tad gūtu labumu no integrētās augu aizsardzības vai pārtikas ar optimālu uzturvērtību, jo tādā veidā tiktu uzlabota viņu labbūtība un līdz ar to dzīves kvalitāte.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, uzvedības maiņa, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, ilgtspējīgs finansējums, publiskā un privātā sektora partnerības, pārtikas ilgtspējīgas sistēmas, jaunas tehnoloģijas, mākslīgais intelekts, pētniecība un inovācija, sabiedrības izturētspējas nostiprināšana, izglītība, publiskās un privātās investīcijas, atvērta un godīga tirdzniecība.

RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Nabadzība, nevienlīdzība sociālajā un veselības jomā, sabiedrības novecošana, ģeopolitiskā nestabilitāte, klimata pārmaiņas un bioloģiskās daudzveidības zudums, nekontrolētas dzīvnieku slimības, augu kaitēkļi un piesārņotāji.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

**ES
starptautiskā
līmenī**

ES un Āfrikas partnerība pārtikas un uztura nodrošinājuma un ilgtspējīgas lauksaimniecības jomā, kas tika uzsākta 2016. gada aprīlī, veicina pētnieku un novatoru sadarbību tādās jomās kā ilgtspējīga intensifikācija, lauksaimniecība un pārtikas sistēmas uzturam, lauksaimniecības tirgi un tirdzniecība.

ES līmenī

modernizētā un vienkāršotā kopējā lauksaimniecības politika tiecas pēc iespējas palielināt savu ieguldījumu IAM sasniegšanā. Komisijas priekšlikumos par nākamo daudzgadu budžetu 2021.–2027. gadam ir skaidri norādīts mērķis vēl vairāk uzlabot lauksaimniecības, pārtikas ražošanas un lauku apvidu ilgtspējīgu attīstību.

**Dalībvalstu
līmenī**

Zviedrijā valsts līmenī darbojas kultūraugu daudzveidības programma, kas bija iecerēta kā pielāgošanās instruments, lai pārdomāti un ilgtspējīgi saglabātu un izmantotu Zviedrijas augu bagātības. Visā Zviedrijā tiek ievāktas sēklas un senās šķirnes, ko saglabā Ziemeļvalstu gēnu bankā. Tas palīdz tirgū no jauna ieviest senos kultūraugus.

**Reģionālajā/
vietējā līmenī**

kontinentālās Portugāles 2014.–2020. gada lauku attīstības programma veicina investīcijas lauksaimniecībā ar mērķi palielināt spēju radīt pievienoto vērtību, uzlabot ražīgumu, veicināt resursu efektīvāku izmantošanu un atbalstīt ražošanas un sociālo tīklu veidošanos lauku apvidos.

**Uzņēmumu
līmenī**

Grupo Cooperativo Cajamar Spānijā ir daļa no *TomGEM* projekta. Tajā izstrādā jaunas stratēģijas, kuru mērķis ir augstā vides temperatūrā saglabāt lielu augļu un dārzeņu ražu. Projekta mērķis ir identificēt fenotipu daudzveidīgam ģenētisko resursu klāstam, lai noteiktu, kuras šķirnes vai kuri genotipi spēj nodrošināt stabilu ražu, un atklātu, kādi gēni nosaka lapu pumpuru pārvēršanos ziedpumpuros, putekšņu auglību un augļu daudzumu.

**Pilsoniskās
sabiedrības
līmenī**

Pasaules Dabas fonda Polijas nodaļa sadarbībā ar Brvinovas Lauksaimniecības konsultatīvo centru rīko semināru ciklu par Baltijas jūrai draudzīgām lauksaimniecības metodēm. Šajos semināros lauksaimnieki apgūst paņēmienus, kā lauku saimniecībās samazināt slāpekļa un fosfora savienojumu noplūšanu, kas piesārņo ūdeni.

Nodrošināt veselīgu dzīvi un sekmēt labklājību jebkura vecuma cilvēkiem

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

Veselība ir cilvēka pamatvajadzība, un ES ir guvusi ievērojamus panākumus cīņā pret nevienlīdzību veselības jomā un to izraisošajiem vides un sociālajiem faktoriem. Laba veselība ne tikvien nosaka katra konkrētā cilvēka dzīves kvalitāti, labbūtību un sociālo iesaistīšanos, bet arī palīdz veidot ilgtspējīgu Eiropas ekonomiku. Vispārēja veselības aprūpe ir viens no [ES Pamattiesību hartas](#) mērķiem, un tiesības uz to ir atzītas Eiropas sociālo tiesību pilārā, tādējādi tas ir svarīgs politikas mērķis ES un tās dalībvalstīm. Veselības aprūpes pieejamība par pieņemamu cenu, tās efektivitāte un publisko finanšu stabilitāte ir galvenie rīcībpolitikas mērķi veselības aprūpes sistēmas reformās, ko apspriež ES kontekstā. Tomēr smēķēšana un pārmērīga alkohola lietošana, liekais svars, fizisko aktivitāšu trūkums, tādas garīgās veselības problēmas kā depresija un pašnāvību tendence līdztekus infekcijas slimībām turpina nelabvēlīgi ietekmēt veselību un kopā ar demogrāfiskajām un sociālajām pārmaiņām rada papildu slogu ES veselības aprūpes sistēmām. ES atbalsta dalībvalstis, piemēram, apkarojot neinfekciozo slimību riska faktorus, apmainoties ar paraugpraksi, palīdzot nodrošināt piekļuvi kvalitatīvai veselības aprūpei un stiprinot spēju novērst un pārvaldīt tādas globālas veselības apdraudējumus kā mikrobu rezistence, kā arī investējot pētniecībā un inovācijā. Starptautiskā mērogā ES palīdzība attīstības jomā sekmē vispārēju piekļuvi kvalitatīviem veselības aprūpes pakalpojumiem. Saskaņā ar Eiropas Konsensu par attīstību ES palīdz nostiprināt visas veselības sistēmu jomas un sekmē virzību uz vispārēju veselības apdrošināšanu.

GALVENĀS TENDENCES

- **Eiropiešu mūža ilgums ir garāks nekā jebkad** agrāk, un ir domājams, ka šī tendence turpināsies. 2016. gadā paredzamais mūža ilgums ES bija 81 gads – par 3,3 gadiem vairāk nekā 2002. gadā.
- Neveselīgs dzīvesveids ietekmē cilvēku veselību, valstu budžetu un produktivitāti. Smēķētāju īpatsvars vismaz 15 gadus vecu iedzīvotāju vidū 2017. gadā ir samazinājies līdz 26 %. Tomēr 2014. gadā vairāk nekā pusei ES pieaugušo iedzīvotāju bija liekais svars.
- 2017. gadā 1,6 % ES iedzīvotāju norādīja, **ka netika apmierinātas viņu medicīniskās aprūpes vajadzības** (salīdzinājumam: 2011. gadā par to sūdzējās 3,4 %). Izmaksas un garās rindas bija galvenie iemesli, kāpēc medicīniskās vajadzības netika apmierinātas.
- No 2002. līdz 2015. gadam ir pastāvīgi krities to personu skaits, kas mirušas neinfekciozo slimību dēļ, nesaņiedzot 65 gadu vecumu. Tomēr neinfekciozo slimību dēļ rodas līdz pat 80 % no veselības aprūpes izmaksām. Tikai aptuveni 3 % no veselības aprūpes budžeta tiek tērēti profilaksei. No 2002. līdz 2015. gadam Eiropas Savienībā samērā stabili ir samazinājusies mirstība **HIV, tuberkulozes un hepatīta dēļ. Mikrobu rezistences** dēļ Eiropas Savienībā ik gadu mirst ap 33 000 cilvēku – ar to saistītie veselības aprūpes izdevumi un produktivitātes zaudējums atbilst 1,5 miljardiem euro gadā.
- Pilsētvides gaisa piesārņojums ar smalkajām cietajām daļiņām ES 2010.–2015. gadā ir samazinājies gandrīz par 20 %. Tomēr **gaisa piesārņojums** joprojām ir galvenais vides izraisītais priekšlaicīgas nāves cēlonis. Sliktās gaisa kvalitātes dēļ Eiropas Savienībā priekšlaicīgi mirst vairāk nekā 400 000 cilvēku gadā, bet vairāki miljoni cieš no elpošanas orgānu un sirds un asinsvadu slimībām, ko izraisa gaisa piesārņojums.

- **Ceļu satiksmes drošība** ES pēdējās desmitgadēs ir ievērojami uzlabojusies. ES šajā ziņā ir kļuvusi par pasaulē drošāko reģionu, kur ceļu satiksmes negadījumos bojā iet 49 cilvēki uz miljonu iedzīvotāju. No 2001. līdz 2010. gadam ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaits ES samazinājās par 43 %, bet no 2010. līdz 2016. gadam vēl par 20 %.

GLOBALAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 18 ES dalībvalstis attiecībā uz 3. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 90 punktiem (no pavisam 100). 11 ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm. Kopumā novērtēts, ka šā mērķa sasniegšanā ES dalībvalstis ir ieguvušas vienu no trim labākajiem IAM rādītājiem.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

Lai Eiropas Savienībā arī turpmāk saglabātu vispārējo veselības apdrošināšanu, veselības sistēmām vajadzēs būt noturīgām pret nākotnē iespējamajām tendencēm, turklāt būs jānodrošina to pieejamība un efektivitāte. Būs jāpāriet uz modeli, kas lielāku uzmanību pievērstu slimību profilaksei un veselības veicināšanai, būtu individualizētāks un vairāk izmantotu digitālās tehnoloģijas, turklāt būs jānostiprina primārā aprūpe un jāattīsta uz pacientiem orientēta integrēta aprūpe. Tāpat būs svarīgi samazināt nelegālo zāļu piedāvājumu un pieprasījumu. ES joprojām ir apņēmusies cīnīties gan pret neinfekciozajām, gan infekcijas slimībām un mikrobu rezistenci. Daudz tiek darīts, lai veicinātu atzītas paraugprakses ieviešanu plašākā mērogā. ES centīsies sasniegt jaunus starpposma mērķus, lai no 2020. līdz 2030. gadam par 50 % samazinātu ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaitu un uz pusi samazinātu nopietnu traumu skaitu.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, uzvedības maiņa, veselīgāks darbaspēks un iedzīvotāji, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, ilgtspējīga finansēšana, publiskā un privātā sektora partnerība, profilakse un veselības veicināšana, pētniecība un inovācija, jaunas tehnoloģijas, veselības un aprūpes digitalizācija, sabiedrības izturētspējas nostiprināšana, izglītība, publiskās un privātās investīcijas, atvērta un godīga tirdzniecība.

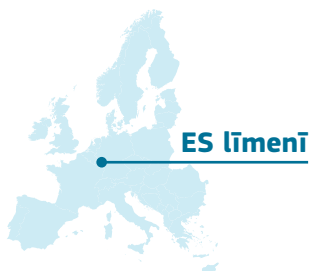
RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Nabadzība, nevienlīdzība sociālajā un veselības jomā, bioloģiskie apdraudējumi, klimata pārmaiņas un vides riski, fiskālā stabilitāte, kuru ietekmē sabiedrības novecošana un izmaksu inflācija, kas saistīta ar jaunajām tehnoloģijām un sociālekonomiskajiem riskiem, iedzīvotāju novecošana, neveselīgi paradumi, ģeopolitiskā nestabilitāte un veselības drošības apdraudējumi.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

ES piedalījās ES un Pasaules Veselības organizācijas vispārējā veselības partnerības programmā, kas palīdz nostiprināt veselības aprūpes sistēmas vairāk nekā 35 partnervalstīs, un kopā ar ANO atbalsta pieejamākas ģimenes plānošanas iespējas un pieprasījumu pēc tām, kaitīgas tradicionālās prakses un dzimumvardarbības samazināšanu.

ES ir pieņēmusi vērienīgu rīcības plānu pret mikrobu rezistenci pieejas “Viena veselība” ietvaros, lai nezaudētu iespēju efektīvi ārstēt cilvēku un dzīvnieku infekcijas. Tā sniedz vadlīnijas par antimikrobiālo līdzekļu piesardzīgu izmantošanu cilvēku veselības nodrošināšanai, veicina jaunu antimikrobiālo līdzekļu, vakcīnu un diagnostikas izpēti, pastiprināti stimulē inovāciju, nodrošina ievaddatus uz zinātnes atziņām balstītajām rīcībpolitikām un tiesību aktiem un novērš zināšanu trūkumu. Attiecībā uz profilaksi plašākā mērogā tiek īstenota apstiprināta paraugprakse, cieši sadarbojoties ar ES dalībvalstīm.

Slovākijas Republikas sabiedrības veselības aizsardzības nozarē darbojas vispārējo un specializēto veselības konsultāciju centru tīkls, kas sniedz padomus, pamatojoties uz galveno personīgā riska faktoru (kā smēķēšanas, uztura, fiziskās aktivitātes vai stresa) izvērtējumu. Tie arī gādā par iedzīvotāju informētību un plašāku piedalīšanos veselības skrīningos un profilakses pārbaudēs.

2011. gadā Luksemburgas pašvaldību apvienība dabas saglabāšanai uzsāka projektu “Izbaudiet dabu – izvēlieties bioloģiski audzētu, jūsu reģionā iegūtu un godīgā tirdzniecībā pārdotu pārtiku”. Projekta mērķis ir 33 pašvaldībās veicināt ilgtspējīgu pārtikas politiku skolu ēdnīcās un reģionā nodrošināt ekonomiskās iespējas lauksaimniekiem, kuri izceļas vides aizsardzības jomā. Papildus kritērijiem, kas nodrošina vispārēju vides un dzīvnieku labturības aizsardzību, lauksaimniekiem, kuri vēlas pievienoties projektam, 5 % no savas lauksaimniecības zemes jāizmanto bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai. Skolu ēdnīcās darbiniekiem ir pieejami īpaši mācību kursi: tikšanās ar ražotājiem, veselīga pārtika, gadalaikam atbilstoša ēdienkarte, pārtikas ietekme uz klimatu un jaunattīstības valstīm.

CureVac GmbH (Vācija), kas saņem atbalstu no Bila un Melindas Geitsu fonda, ieguva ES pirmo inovācijas veicināšanas balvu par progresu virzībā uz jaunu tehnoloģiju, kas nodrošina vakcīnu stabilitāti jebkurā apkārtējās vides temperatūrā.

Polijas valsts veselības aizsardzības programmas ietvaros nevalstiskās organizācijas izstrādāja instrumentus garstāvokļa traucējumu skrīningam, materiālus palīdzības sniegšanai garīgu problēmu gadījumā, radio raidījumus, publikācijas un instruktīvas filmas, izveidoja tiešsaistes forumu un organizēja informācijas kampaņas.

Nodrošināt iekļaujošu, vienlīdzīgi pieejamu, kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

Izglītība, profesionālā apmācība un mūžizglītība ļauj cilvēkiem pilnībā izmantot savu potenciālu, tāpēc tieši tām ir galvenā loma, lai nākotnē Eiropa veidotos ilgtspējīga, noturīga, konkurētspējīga un saliedēta. Izglītība un apmācība visos mūža posmos būtiski ietekmē cilvēka attīstību un ievērojami sekmē izaugsmi, nodarbinātību un sociālo kohēziju. Eiropā jauniešu izglītības līmenis pastāvīgi uzlabojas. ES ir uz pareizā ceļa, lai sasniegtu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus attiecībā uz to jauniešu īpatsvaru, kas priekšlaicīgi pametušas mācības, un augstākās izglītības iegūšanu. Ir novēroti labi panākumi attiecībā uz bērnu piedalīšanos agrīnajā pirmsskolas izglītībā un aprūpē, taču joprojām ir nepieciešams progress matemātikā, zinātnēs un lasītprasmē, digitālajās prasmēs un pieaugušo izglītībā. Jaunieši ar invaliditāti vai ar migrantu izcelsmi ir ievērojami zemāks izglītības līmenis. Jaunieši, kuri ir priekšlaicīgi pārtraukuši mācības vai kuru iegūtais izglītības līmenis ir zems, darba tirgū saskaras ar īpaši smagām problēmām. Starptautiskā mērogā daudzas ES partnervalstis piedalās divpusējās atbalsta programmās, kas nostiprina to izglītības sistēmas, koncentrējoties uz pieejamāku un kvalitatīvu pamatizglītību valstīs ar zemu ienākumu līmeni, kā arī nestabilām un konfliktu skartām valstīm, īpašu uzmanību pievēršot meitenēm un marginalizētām grupām.

GALVENĀS TENDENCES

- **Izglītību un apmācību priekšlaicīgi pametušo** īpatsvars kopš 2002. gada ir nepārtraukti samazinājies. Kritums no 17 % 2002. gadā līdz 10,6 % 2017. gadā liecina par nepārprotamu progresu virzībā uz stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķi, kas ir 10 %.
- Stratēģijā “Eiropa 2020” paredzētais pamatmērķis, kas nosaka, ka **augstākā izglītība** Eiropā būtu jāiegūst 40 % iedzīvotāju 30–34 gadu vecumā, ir praktiski sasniegts – 39,9 % 2017. gadā.
- **Dalība agrīnajā pirmsskolas izglītībā un aprūpē** kopš 2003. gada ir pastāvīgi palielinājusies. 2016. gadā tika sasniegts ES mērķis, kas paredzēja, ka 95 % bērnu vecumā no 4 gadiem līdz obligātās izglītības vecumam būtu jāpiedalās pirmsskolas izglītībā, lai gan dažādu valstu starpā joprojām pastāv atšķirības.
- ES ir noteikusi arī mērķi, ka līdz 2020. gadam to **15 gadus veco jauniešu īpatsvars, kuriem ir zems līmenis lasītprasmē, matemātikā un dabaszinātnēs**, jāsamazina līdz mazāk nekā 15 %. ES dalībvalstīs vērojamas lielas atšķirības attiecībā uz to skolēnu īpatsvaru, kuriem ir vājas sekmes visās trīs jomās. Kopumā ES atpaliiek visās trīs jomās, un saskaņā ar jaunākajiem pieejamajiem 2015. gada datiem ir sperts solis atpakaļ salīdzinājumā ar 2012. gada rezultātiem (dabaszinātnēs: 20,6 %, +4,0 procentpunkti; lasītprasmē: 19,7 %, +1,9 procentpunkti; matemātikā: 22,2 %, +0,1 procentpunkts).
- 2017. gadā 57 % ES iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 64 gadiem bija apguvuši vismaz **digitālās pamatprasmes**.
- **Neseno augstskolu absolventu** nodarbinātības līmenis pieauga no 76,9 % 2015. gadā līdz 80,2 % 2017. gadā – tas daudz neatpaliek no ES mērķa (82 %).
- To **jauniešu īpatsvars, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu**, 2017. gadā turpināja samazināties, sasniedzams 10,9 % (salīdzinājumam: augstākais līmenis bija 13,2 % 2012. gadā).
- **Pieaugušo** (vecumā no 25 līdz 64 gadiem) **dalība mācībās** 2017. gadā bija 10,9 %, kas ir krietni mazāk par mērķi – vismaz 15 %.

GLOBĀLAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 16 ES dalībvalstis attiecībā uz 4. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 90 punktiem (no pavisam 100). Septiņas ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm. Šā mērķa sasniegšanā ES dalībvalstis, vērtējot vidējo lielumu, ir ieguvušas vienu no trim labākajiem IAM rādītājiem.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

Sagaidāms, ka jauniešu izglītības līmenis nākotnē uzlabosies, pateicoties strukturālām pārmaiņām darba tirgū, demogrāfiskajām izmaiņām un rīcībpolitikas reformām. Līdz 2030. gadam tiks līdz galam izveidota Eiropas izglītības telpa, un ir cerības, ka iekļaujošo mācību mobilitāti un akadēmisko sadarbību tobrīd vairs nekavēs nekādas robežas vai šķēršļi. Visiem jauniešiem neatkarīgi no viņu sociālekonomiskā stāvokļa būtu jāiegūst labāka izglītība un apmācība – rezultātā viņiem būtu vairāk labāku prasmju. Paredzams, ka iekļaujoša izglītība un mūžizglītība vēl vairāk samazinās izglītību priekšlaicīgi pametušo jauniešu skaitu un ka visos līmeņos būs vairāk izglītojamo. Paredzams arī, ka pārmaiņas darba tirgos veicinās pieaugušo piedalīšanos izglītībā un apmācībā. Cilvēki varēs iegūt apliecinājumu prasmēm, ko viņi ieguvuši ārpus formālās izglītības un apmācības. Izglītības un apmācības sniegšanā allaž būs iekļauta mācīšanās darbavietā un tiks izmantotas ciešākas sadarbības iespējas ar uzņēmumiem un pilsonisko sabiedrību. Joprojām aktuāli būs centieni iekļaut ilgtspējīgas attīstības tematiku visu līmeņu izglītības programmās.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, uzvedības maiņa, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, ilgtspējīga finansēšana, publisko un privāto partnerību veidošana, pētniecība un inovācija, digitālās tehnoloģijas un tiešsaistes platformas, mākslīgais intelekts, izmaiņas darba tirgū un mainīgās prasmju vajadzības, koncentrēšanās uz ilgtspējīgu un izturētspējīgu sabiedrību.

RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Iespēju nevienlīdzība, nabadzība, zemas publiskās un privātās investīcijas, prasmju neatbilstība, augoša zināšanu plaisa.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

Komisija, īstenojot Eiropas sociālo tiesību pilāra pirmo principu, koordinē Jauno prasmju programmu Eiropai un sadarbībā ar dalībvalstīm līdz 2025. gadam izveidos Eiropas izglītības telpu. Mērķis ir uzlabot izglītības un apmācības sistēmu iekļaujošos, mūžizglītībā balstītos un inovāciju virzītos aspektus. Pasākumi, kas tika izziņoti 2018. gadā, lai līdz 2025. gadam izveidotu Eiropas izglītības telpu, paredz savstarpēji automatiski atzīt diplomus un studiju periodus ārzemēs, veidot pamatprasmes, digitālās prasmes, kopīgas vērtības un iekļaujošu izglītību, augstas kvalitātes agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi un uzlabot valodu apguvi un pasniegšanu.

Slovēnija 2016. gadā sāka programmu, lai uzlabotu pasniegšanas kvalitāti un izglītojamo pieredzi, piedāvājot skolotājiem un mentoriem iespējas darba rotācijā uzlabot savas zināšanas, prasmes un kompetences. Programma darbosies līdz 2022. gadam, un tās finansējums ir 1,65 miljoni eiro, no kuriem 1,32 miljonus piešķirs Eiropas Sociālais fonds.

Itālijā, Veneto reģionā darbojas Eiropas Sociālā fonda finansēta iniciatīva, kas ļauj pieaugušajiem bez vidējās izglītības, tostarp personām ar zema līmeņa profesionālo kvalifikāciju, kas vairs nav pieprasīta darba tirgū, saņemt kredītpunktus par līdzšinējo profesionālo vai mācību pieredzi un sākt savām individuālajām vajadzībām izstrādātu apmācību.

Francijā, Jaunajā Akvitānijā 2018. gadā tika parakstīts trīspuseis nolīgums, kurā atsevišķa sadaļa bija paredzēta iekļaujošām mācībām jauniešiem un pieaugušajiem ar invaliditāti. Elektronikas, elektrotehnikas un elektrības inženierzinātņu nozarē tiks apmācīti vairāk nekā divpadsmit mācekļi ar invaliditāti. Pusi no viņiem uzņems energosabiedrība *Enedis*, un pārējos – attiecīgi pielāgoti uzņēmumi.

Organizācija *ToekomstATELIERdelAvenir* (jeb *TADA*) mazaizsargātiem pusaudžiem no nelabvēlīgiem Briseles (Beļģija) rajoniem nodrošina brīvprātīgu papildu izglītību, kas palīdz integrēties sabiedrībā. Mērķis ir jaunajiem dalībniekiem sniegt pilnvērtīgas iespējas, novērst motivācijas zudumu un tā negatīvās sekas, kas var izpausties kā zaudēta interese par mācībām, priekšlaicīga mācību pārtraukšana, noziedzība, bezdarbs, galēja radikalizēšanās, un veicināt integrāciju un sociālo kohēziju.

Panākt dzimumu līdztiesību un nodrošināt pilnvērtīgas iespējas visām sievietēm un meitenēm

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

ES ir starp pasaules līderiem dzimumu līdztiesības jomā un pēdējo desmitgažu laikā ir panākusi ievērojamu progresu. Par to liecina tiesību akti par vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem, integrēta pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai un īpaši pasākumi, kas veicina sieviešu tiesības un dzimumu līdztiesību. ES darba tirgū tagad piedalās vairāk sieviešu, un viņas iegūst labāku izglītību un apmācību; tomēr sievietes joprojām salīdzinoši vairāk ir pārstāvētas nozarēs ar zemāku atalgojumu un nepietiekami pārstāvētas ar lēmumu pieņemšanu saistītos amatos. Dzimumu atšķirības ienākumu un karjeras modeļos bieži vien samazina sieviešu pensiju. Arī turpmāk būs nepieciešami uzlabojumi, kas būtu jāstimulē. 2017. gadā veiktā Eurobarometra [speciāla aptauja](#) tika konstatēts, ka sabiedrības vairums Eiropas Savienībā kopumā atbalsta dzimumu līdztiesību: 84 % eiropiešu (tostarp 80 % vīriešu) uzskata, ka dzimumu līdztiesība ir svarīga viņiem personīgi. Raugoties starptautiskā līmenī, Eiropas Savienība dzimumu perspektīvu ir iestrādājusi savā ārpolitikā – no tirdzniecības instrumentiem līdz 2017. gada Eiropas Konsensam par attīstību –, kā arī ES kaimiņattiecību un paplašināšanās politikā.

GALVENĀS TENDENCES

- Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta **dzimumu līdztiesības indeksā** (2017. g.) uzsvērts, ka pēdējos desmit gados kopumā ir notikusi pozitīva, kaut arī lēna attīstība virzībā uz dzimumu līdztiesību. Nozīmīgākais uzlabojums tika panākts varas jomā (piemēram, lēmumu pieņemšana privātajā un publiskajā sektorā), lai gan laika jomā (piemēram, attiecībā uz mājāsaimniecības darbiem, brīvā laika pavadīšanu, neapmaksātu aprūpi) palielinājās dzimumu nevienlīdzība. Dalībvalstu sniegums ir ļoti atšķirīgs. Lielākā daļa dalībvalstu kopš 2005. gada ir uzlabojušas savus kopējos rādītājus. Dažās dalībvalstīs rezultāti stagnē vai pat nedaudz ir pasliktinājušies.
- ES līmenī **nodarbinātības līmeņa atšķirības** starp vīriešiem un sievietēm 2017. gadā bija mazāka par 12 procentpunktiem, kas ir ievērojami mazāk nekā 2008. gadā, kad tās sasniedza 15,1 procentpunktu. Šo uzlabojumu lielā mērā veicināja sieviešu nodarbinātības līmeņa pieaugums. Viens no faktoriem, kas kavē sieviešu dalību darba tirgū, ir pieejamu, piekļūstamu un kvalitatīvu formālās (it īpaši maziem bērniem paredzētās) aprūpes pakalpojumu trūkums. 2016. gadā tikai 32,9 % bērnu vecumā līdz 3 gadiem ES saņēma formālās izglītības un aprūpes pakalpojumus (šis rādītājs gan ir augstāks nekā 2008. gadā, kad tas bija 28 %).
- **Vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība** dažu pēdējo gadu laikā ir nedaudz samazinājusies. 2016. gadā sieviešu bruto izpeļņa stundā bija vidēji par 16,2 % zemāka nekā vīriešiem, taču pēc aiziešanas pensijā šī atšķirība eksponenciāli pieaug, **pensiju atšķirībām starp dzimumiem** sasniedzot 36,6 %.
- Raugoties uz **dzimumu līdztiesību politikā**, Eiropas Savienībā sieviešu īpatsvars valstu parlamentos ir palielinājies: no 20,9 % 2004. gadā līdz 29,7 % 2018. gadā.
- 2017. gadā **lielāko biržā kotēto uzņēmumu direktoru padomēs** ceturtdaļa locekļu bija sievietes. No 2003. līdz 2017. gadam šajā ziņā gandrīz vienmēr bija vērojams stabils pieaugums – 16,8 procentpunkti gadā.
- Salīdzinājumā ar situāciju pirms 10 gadiem Eiropas Savienībā ir radies nevienlīdzīgāks sieviešu un vīriešu **laika sadalījums attiecībā uz aprūpi, mājāsaimniecības darbiem un sociālajām aktivitātēm**. Šāds līdztiesības kritums bija vērojams 12 dalībvalstīs, taču astoņās tika konstatēti uzlabojumi.
- Katra trešā sieviete Eiropā pēc 15 gadu vecuma ir cietusi no **fiziskas un/vai seksuālas vardarbības**.

GLOBALAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 11 ES dalībvalstis attiecībā uz 5. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 80 punktiem (no pavisam 100). 11 ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

Lai turpinātu progresu dzimumu līdztiesības jomā un nodrošinātu sievietēm un meitenēm pilnvērtīgas iespējas, ir vajadzīga apņemšanās un lielāks finansējums, turklāt iesaistītajiem dalībniekiem jāturpina centieni visos līmeņos, sākot no individuālajām mājsaimniecībām un beidzot ar ES iestādēm. Kaut arī progresa paātrināšanai ir svarīgi, lai pastāvētu regulatīvie stimuli, dzimumu līdztiesība lielā mērā ir atkarīga no kultūras un ētiskajām vērtībām un pārmaiņām sabiedrībā. Paredzams, ka ES līdz 2030. gadam būs panākusi vēl lielāku progresu, nodrošinādama ekonomiskās iespējas sievietēm un dzimumu līdzsvaru lēmumu pieņemšanā, kā arī apkarodama vardarbību pret sievietēm un meitenēm. Jautājums par to, kā konkrēti un kādā apmērā īstenosies šis progress, ir atkarīgs no kultūras un politikas konteksta, kā arī no turpmāko reglamentējošo pasākumu attīstības.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, sociālo normu un uzvedības maiņa, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, formālā bērnu aprūpe, līdzsvarota sistēma, piešķirot atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ, elastīgs darba režīms, līdzsvarota izglītības sistēma, piekļuve jaunām tehnoloģijām, kā arī sieviešu tehnisko prasmju un atvērtas un godīgas tirdzniecības sekmēšana.

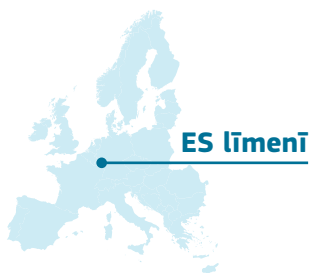
RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Iespēju nevienlīdzība, negatīva attieksme pret progresu, prasmju neatbilstība, drošības apdraudējumi, atgriešanās pie ekonomikas protekcionalisma visā pasaulē.

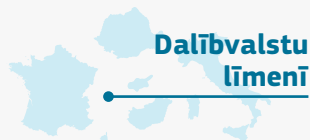
RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

ES 2015. gadā pieņēma savu otro rīcības plānu par dzimumu līdztiesību un sieviešu līdzdalību ārējo attiecību jomā (2016–2020). Komisija 2017. gada septembrī sāka īstenot ES un ANO kopīgo iniciatīvu *Spotlight*, lai izbeigtu vardarbību pret sievietēm un meitenēm.

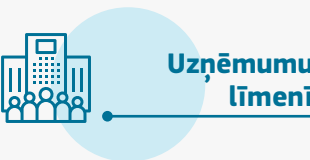
Komisija 2015. gadā pieņēma dokumentu “Stratēģiskā iesaiste dzimumu līdztiesības jomā 2016.–2019. gadā”. Uz tā balstās Komisijas darbs, veicinot dzimumu līdztiesību un nodrošinot pilnvērtīgas iespējas sievietēm, īpaši šādās piecās prioritārās jomās: 1) palielināt sieviešu līdzdalību darba tirgū un vienlīdzīgu ekonomisko neatkarību; 2) samazināt vīriešu un sieviešu darba samaksas, izpeļņas un pensiju atšķirību; 3) veicināt sieviešu un vīriešu lēmumu pieņemšanā; 4) cīnīties pret vardarbību, kas saistīta ar dzimumu; 5) veicināt dzimumu līdztiesību un sieviešu tiesības visā pasaulē. Turklāt stratēģiskā iesaiste paredz, ka dzimumu līdztiesības perspektīva ir integrēta visās ES rīcībpolitikās un finansēšanas programmās.

Dānijai dzimumu līdztiesības jomā allaž ir labi veicies. Sievietes Dānijā parasti strādā algotu darbu un veido karjeru, vienlaikus audzinot bērnus, – to šajā valstī veicina dāsnais vecāku atvaļinājums un no nodokļiem subsidētie bērnu dienas aprūpes centri. Arī Dānijas vīrieši gūst labumu no dzimumu līdztiesības. Viņiem ir vairāk laika, ko pavadīt ar ģimeni, nekā daudzās citās valstīs. Vecāku atvaļinājumu pēc bērna piedzimšanas var sadalīt starp vecākiem, un, tā kā darba laiks darb dienās ir ierobežots, bērnus no dienas aprūpes centra bieži izņem tēvs.

Francijā departamentu vēlēšanās ir ieviesta binomiāla sistēma, kurā tiek balsots par komandu, ko veido kandidāts un kandidāte. Tas garantē dzimumu paritāti departamentu līmenī un teritoriālajā politikā ievieš kopīgi ieņemamus amatus, kuros tiek pieņemti lēmumi, dalīti pienākumi un rodas iespējas politiķa darbu līdzsvarot ar privāto dzīvi.

Eiropas Sociālais fonds līdzfinansēja Minhenes apvienību *GründerRegio M e. V.*, kas uzņēmējām nodrošina apmācību, konsultācijas un palīdz veidot sadarbības tīklus. Projekta mērķauditorija ir sievietes, kas atgriežas darba tirgū pēc bērnu audzināšanas, kā arī sievietes, kas vecākas par 50 gadiem. Projekts, kura nosaukums ir *GUIDE*, ir atbalstījis aptuveni 5000 uzņēmējas, no kurām 56 % ir pašām savs uzņēmums.

Divas Bulgārijas organizācijas vada projektu *Career ROCKET*. Skolotāji, skolu direktori un karjeras konsultanti skolās tiek apmācīti, lai visos vidējās izglītības priekšmetos ieviestu dzimumu līdztiesības aspektus, sniedzot informāciju par sieviešu ieguldījumu dabaszinātnēs, tehnoloģijā, politikā, vēsturē, ģeogrāfijā, matemātikā, literatūrā, mākslā un mūzikā.

Nodrošināt ūdens un sanitārijas pieejamību visiem un ilgtspējīgu pārvaldību

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

Ūdens pieejamība ir cilvēku pamatvajadzība. Ūdens ir svarīgs ekonomisks resurss, un ap to ir centrēts bioloģiskās daudzveidības, klimata un ekosistēmu regulējums. Ūdens ekosistēmu aizsardzība pret piesārņojumu un hidromorfoloģiskajām izmaiņām, kā arī ūdens ilgtspējīga izmantošana ir būtiska, lai apmierinātu pašreizējo un nākamo paaudžu vajadzības, kā arī saglabātu politisko stabilitāti valstīs un reģionos. ES visaptverošās ūdens resursu politikas mērķis ir nodrošināt, lai gan cilvēku vajadzībām, gan videi būtu pieejams pietiekams kvalitatīva ūdens daudzums. Tas tiek panākts, regulējot galvenās slodzes (lauksaimniecība, rūpniecība, komunālie notekūdeņi), ūdens izmantošanu (peldvietu ūdens, gruntsūdeņi, dzeramais ūdens) un integrētu ūdens resursu apsaimniekošanu. Lielākajai daļai Eiropas iedzīvotāju ir pieejama pamata sanitārija un tiek nodrošināta vismaz sekundāra notekūdeņu attīrīšana. Turklāt Eiropas iedzīvotāji uzturā var izmantot ļoti augstas kvalitātes dzeramo ūdeni. Tomēr urbanizācijas izraisītais spiediens, lauksaimniecības un rūpniecības radītais piesārņojums un klimata pārmaiņas ietekmē ūdens kvalitāti un ilgtermiņa ūdensapgādes drošību. Pasaules līmenī ES veicina ūdens un sanitārijas pieejamību visiem, izmantojot Eiropas Konsensu par attīstību un ES kaimiņattiecību un paplašināšanās politiku.

GALVENĀS TENDENCES

- Laika gaitā ir samazinājies to Eiropas iedzīvotāju īpatsvars, kuru mājsaimniecībās nav **uzlabotu sanitārijas labierīcību**: no 3,2 % 2007. gadā līdz tikai 2,0 % 2017. gadā. No 2010. līdz 2015. gadam ir palielinājies to cilvēku skaits, kuru mājoklis ir pieslēgts **sekundārajai notekūdeņu attīrīšanai**. Tomēr joprojām pastāv atšķirības starp dalībvalstīm, no kurām dažas joprojām saskaras ar ievērojamām problēmām. Iezīmējas jauns, nozīmīgs piesārņojuma veids – kad spēcīgu lietusgāžu gadījumā pārplūst pilsētu notekūdeņi vai no kombinētajām kanalizācijas sistēmām izdalās liels piesārņojuma apjoms.
- 86,3 % no visām **jūras piekrastes peldvietām** un 82,1 % no **iekšzemes peldvietām** 2017. gadā bija izcila ūdens kvalitāte.
- No 2000. līdz 2014. gadam ir ievērojami uzlabojusies **ūdens kvalitāte Eiropas upēs**; fosfātu vidējā koncentrācija Eiropas upēs samazinās.
- Lai gan vairākās jomās ir panākts progress, tikai aptuveni 40 % **virszemes ūdeņu** 2015. gadā bija labā ekoloģiskā stāvoklī; labāka situācija ir ar **pazemes ūdeņiem**, no kuriem ar labu ķīmisko stāvokli izceļas 74 % un labu kvantitatīvo stāvokli – 89 %. Lai gan pēdējo divdesmit gadu laikā lauksaimniecības izcelsmes nitrātu radītais piesārņojums ir mazinājies, problēmas vēl nav izzudušas. Nitrāti ir izplatītākās piesārņojošās vielas, kuru dēļ ES gruntsūdeņi ir sliktā ķīmiskā stāvoklī. Īpaši problemātiski tas ir tāpēc, ka gruntsūdeņi Eiropā ir nozīmīgs dzeramā ūdens avots, tāpat kā tekošie virszemes ūdeņi.
- **Ūdens resursu noslodze** vairumā ES valstu ir zema, taču dažās, galvenokārt Dienvideiropas valstīs – augsta, turklāt augsta noslodze arvien biežāk parādās arī Rietumeiropā un Ziemeļeiropā.
- Lai samazinātu ūdens trūkumu, visām attiecīgajām nozarēm saldūdens ir jāizmanto efektīvi. Pēdējo desmit gadu laikā **ūdens ieguve** Eiropā ir sarukusi, bet **ūdens izmantošanas efektivitāte** ir palielinājusies. **Vidējais dzeramā ūdens patēriņš** pēdējos 20 gados ir samazinājies no apmēram 200 litriem uz cilvēku dienā līdz apmēram 120 litriem.

GLOBALAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 25 ES dalībvalstis attiecībā uz 6. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 80 punktiem (no pavisam 100). Trīs ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

Kopumā paredzams, ka ES arī turpmāk gūs panākumus ūdens resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas un sanitārijas jomā. Gandrīz visiem iedzīvotājiem būs pieejami ūdensapgādes pakalpojumi, piemēram, dzeramā ūdens un notekūdeņu attīrīšana, kā arī sanitārās labierīcības. Tomēr jādarā vairāk, lai nodrošinātu ūdens pilnīgu pieejamību visiem ES iedzīvotājiem un notekūdeņu attīrīšanu atbilstīgi noteiktajiem standartiem visā teritorijā, kā arī panāktu, ka visas Eiropas ūdenstilpes ir labā stāvoklī. Turpmākajos gados īpaša uzmanība būtu jāpievērš arī jaunām piesārņojošajām vielām, piemēram, mikroplastmasai un farmaceitiskajām vielām. Ir jāsamazina difūzais piesārņojums no lauksaimniecības. Jāturpina uzlabot ūdens izmantošanas efektivitāti. Visbeidzot, klimata pārmaiņas un to izraisītais sausums un plūdi ES reģionos liecina par to, ka ūdens resursu apsaimniekošanai jāklūst ilgtspējīgāka. Klimata pārmaiņas pastiprinās ūdens resursu noslodzi, kas jau ir jūtama ūdenstilpnēs, – galvenokārt Dienvideiropā, bet arvien biežāk arī citās kontinenta daļās. Šīs problēmas palīdzēs risināt ūdens jomā spēkā esošo tiesību aktu īstenošana un tādu jaunu tiesību aktu izstrāde kā nesenie priekšlikumi par dzeramo ūdeni un ūdens atkārtotu izmantošanu. Šobrīd tiek izvērtēta daudzu ūdens jomas ES tiesību aktu atbilstība. Tas palīdzēs noteikt, vai tiesiskais regulējums ir jāpielāgo, lai pilnībā sasniegtu attiecīgos ilgtspējīgas attīstības mērķus.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Uzvedības maiņa, sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, sabiedrības spiediens pāriet uz ilgtspējīgu pārtikas sistēmu un ražošanas ķēdēm, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, ilgtspējīga finansēšana, publiskā un privātā sektora partnerība, digitalizācija, labāki dati, izmantojot tādas ES Zemes novērošanas novērošanas programmas *Copernicus* globālais komponents, ūdens atkārtota izmantošana plašākā mērogā, mākslīgais intelekts un jaunas tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, lietu internets, aprites ekonomika, multilaterālisms.

RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Nabadzība un iespēju nevienlīdzība, klimata pārmaiņas, difūzais piesārņojums no lauksaimniecības, urbanizācija, organiskie piesārņotāji, farmaceitisko vielu atliekas, plastmasas atkritumi, rūpnieciskā ražošana, mājsaimniecību notekūdeņi, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, pieejamība cenas ziņā un ūdens cena.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

Eiropas ūdens pētniecība un inovācija veicina problēmu risinājumus ūdens jomā. Vidusjūras reģiona pētniecības un inovācijas partnerība *PRIMA* ir iniciatīva ar 494 miljonu euro lielu budžetu. Tā pievēršas tādiem jautājumiem kā ūdens trūkums, lauksaimniecība un nodrošinātība ar pārtiku Vidusjūras reģionā.

Kiprā reciklēts ūdens ir arvien plašāk ieviesies stabils resurss, ko cita starpā izmanto apūdeņošanai un aizsardzībai pret sausumu. Ar Eiropas fondu naudas palīdzību jau ir sākti divi projekti: Antupoles un Larnakas ūdens atkārtotas izmantošanas programmas.

Polijā, Lejassilēzijas vojevodistē būs Racibožas Dolni pretplūdu aizsardzības rezervuāru. Visaptverošā pretplūdu aizsardzības programma nodrošinās aizsardzību pret Odras upes applūšanu, atjaunojot Odras ielejas dabisko plūdu aiztures sistēmu un upes dabisko palieņu terasi.

Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas visā Eiropā sāk izmantot enerģiju un citus resursus, ko satur atkritumi, lai samazinātu patēriņu un pat ražotu enerģiju. Lielisks piemērs ir ūdens attīrīšanas iekārtas Dānijā, Orhūsas pilsētas Marselisborgas rajonā. Pateicoties efektīvākām tehnoloģijām, tās saražo vairāk nekā 150 % no savas darbības nodrošināšanai nepieciešamās enerģijas.

Malta mudina vietējās kopienas iesaistīties ūdens un sanitārijas pārvaldības uzlabošanā. Upju baseinu plānošanas cikls nodrošina kopienu un ieinteresēto personu plašu līdzdalību, jo, pieņemot lēmumus par konkrētiem pasākumiem, būs jārod līdzsvars starp dažādu grupu interesēm.

Nodrošināt visiem piekļuvi uzticamai, ilgtspējīgai un mūsdienīgai enerģijai par pieejamu cenu

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

2020. gadam noteiktie ES enerģētikas un klimata mērķi ir ievirzījuši ES uz ceļa, kas ļaus visiem Eiropas iedzīvotājiem nodrošināt drošu un tīru enerģiju par pieejamu cenu. Jau ir panākts stabils progress, jo plašāk tiek izmantoti atjaunojamie energoresursi un ir uzlabota energoefektivitāte, turklāt ES labi veicas ar pāreju uz tīru enerģiju. Pāreja no fosilā kurināmā uz mazoglekļa ekonomiku ar digitālu, uz patērētāju vērstu energosistēmu kļūst par jauno realitāti. Turpinās siltumnīcefekta gāzu emisiju atsaistīšana no iekšzemes kopprodukta, un to galvenokārt ir veicinājusi inovācija. Arī ekonomikas izaugsme tika atsaistīta no enerģijas patēriņa. Pasaulē notiekošās enerģijas ražošanas un pieprasījuma izmaiņas būtiski ietekmē ģeopolitiku un rūpniecības konkurētspēju. Tas Eiropai ir ne tikvien nopietns pārbaudījums, bet arī unikāla iespēja. Šajā saistībā ES vēlas nostiprināt savu pasaules līdera lomu pārejā uz tīru enerģiju, vienlaikus garantējot enerģētisko drošību visiem tās iedzīvotājiem. ES enerģētikas savienības mērķis ir ES iedzīvotājiem un uzņēmumiem nodrošināt drošu, ilgtspējīgu un tīru enerģiju par pieejamu cenu. Kas attiecas uz ārējo darbību, tad Eiropas Konsenss par attīstību palielina piekļuvi pieejamiem, moderniem, uzticamiem un ilgtspējīgiem energopakalpojumiem, veicina atjaunojamo energoresursu plašāku izmantošanu un energoefektivitātes pasākumus, kā arī sniedz ieguldījumu cīņā pret klimata pārmaiņām. ES ir viena no celmlauzēm, kas stimulē privātā sektora investīcijas ilgtspējīgā enerģētikas nozarē, izmantojot finansējuma apvienošanas instrumentus, ES ārējo investīciju plānu un elektrifikācijas finansēšanas iniciatīvu. Arī kaimiņattiecību un paplašināšanās politika palīdz gūt rezultātus šajā jomā.

GALVENĀS TENDENCES

- Tendences Eiropā liecina par **ekonomikas izaugsmes atsaistīšanu** no enerģijas ražošanas resursiem un ar tiem saistītajām **siltumnīcefekta gāzu emisijām**. No 1990. līdz 2017. gadam siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinājās par 22 %, taču IKP pieauga par 58 %. Gan enerģijas produktivitāte, gan enerģijas patēriņa radītā siltumnīcefekta gāzu intensitāte Eiropas Savienībā kopš 2000. gada ir gandrīz nepārtraukti uzlabojušās.
- ES nolūks ir sasniegt 2020. gada **energoefektivitātes** mērķi, kas ir 20 %. No 2005. līdz 2016. gadam ES primārās enerģijas patēriņš samazinājās par 9,9 % un enerģijas galapatēriņš – par 7,1 %.
- ES ir uz pareizā ceļa, lai līdz 2020. gadam sasniegtu mērķi, kas paredz panākt, lai **atjaunojamās enerģijas** īpatsvars enerģijas galapatēriņā būtu 20 %. Pēdējo desmit gadu laikā ES ir aizvien plašāk izmantoti atjaunojamie energoresursi – to īpatsvars bruto enerģijas galapatēriņā no 2005. līdz 2016. gadam pieauga no 9,0 līdz 17 %. Galvenie pieauguma iemesli bija ir paredzams ES tiesiskais regulējums, efektīvākas tehnoloģijas, atjaunojamās enerģijas zemākas tehnoloģiju izmaksas un atbalsta pārorientēšana uz tirgu.
- Lai segtu enerģijas pieprasījumu, ES joprojām izmanto **degvielas importu no valstīm, kas nav ES sastāvā**. No 2006. līdz 2016. gadam ES atkarība no importa saglabājās gandrīz nemainīga, proti, 53,6 %, savukārt enerģijas ražošana tajā pašā laikposmā samazinājās par 14 %. Ir novērots, ka tajā pašā laikposmā primārās enerģijas patēriņš ir stabili samazinājies par aptuveni 10 %.
- ES ir guvusi panākumus, rūpējoties par labāku **piekļuvi enerģijai par pieņemamu cenu**. Parādība, ka cilvēki nespēj pietiekami apsildīt savu mājokli, pēdējos gados vairs nav tik izteikta. 2017. gadā 8,1 % ES iedzīvotāju norādīja, ka viņiem nav pieejama enerģija par pieņemamu cenu, – tas ir par 2,8 procentpunktiem mazāk nekā 2007. gadā.

LOBĀLAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 26 ES dalībvalstis attiecībā uz 7. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 80 punktiem (no pavisam 100). Septiņas ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

ES, īstenojot vērienīgu tiesisko regulējumu, par ko panāka vienošanās ES līmenī, turpinās virzīties uz modeli, ka visiem jābūt pieejamai cenas ziņā pieņemamai, uzticamai, ilgtspējīgai un mūsdienīgai enerģijai. ES galvenie 2030. gada mērķi ir vismaz par 40 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, vismaz 32 % no ES enerģijas ražot no atjaunojamiem energoresursiem un par vismaz 32,5 % palielināt energoefektivitāti. Šie mērķi sekmēs dziļāku sabiedrības transformāciju, kas ved uz nākotni, kurā enerģija būs tīra un ilgtspējīga. Enerģētikas infrastruktūras attīstība arī turpmāk tiks atbalstīta no Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta. Jaunajā pamatprogrammā "Apvārsnis Eiropa" ir ierosināta intensīva pētniecības un inovācijas programma enerģētikai, mobilitātei un klimatam, kuras budžets ir 15 miljardi euro. Attiecībā uz daudzgadu finanšu shēmu (2021.–2027. gadam) ierosinātais klimata politikas aspektu integrēšanas mērķis 25 % apmērā principā nozīmē to, ka viens no ik četriem euro būs jāizlieto ar klimatu saistītiem jautājumiem, un tas skar arī enerģētikas nozari. Būs jāturpina darbs, lai pabeigtu enerģētikas savienības izveidi, tostarp jāriko aktīvs dialogs ar pilsonisko sabiedrību un ieinteresētajām personām, jo to ieguldījums un apņemšanās ir enerģētikas pārejas panākumu atslēga.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Uzvedības modeļa maiņa, informēti, aizsargāti un spējīgi patērētāji, sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, uz taisnīgu pāreju vērsta sagatavošanās politika, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, jaunas darījumdarbības iespējas, kolektīvā finansēšana un citi inovatīva finansējuma veidi, ilgtspējīgas finanses, publiskā un privātā sektora partnerība, nodokļu uzlikšana resursiem, lietu internets, izglītība, digitalizācija, mākslīgais intelekts un jaunas tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, mazoglekļa aprites ekonomika, mazemisiņu un bezemisiņu mobilitāte, noturīga sabiedrība, multilaterālisms.

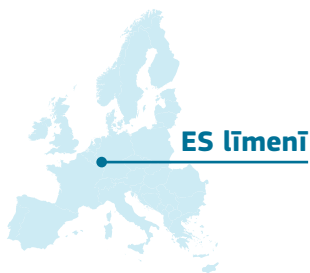
RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Arvien pieaugošais elektroenerģijas patēriņš, ko nosaka digitalizācija, svārstīgas enerģijas cenas, pastāvīga atkarība no fosilā kurināmā un tā subsidēšana, izmaiņu trūkums uzvedības modelī, lēna politikas īstenošana, nelieli publiskā un privātā sektora ieguldījumi, digitālā plaisa, klimata pārmaiņas, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, pārejas izmaksas, kas salīdzinoši daudz augstākas ir cilvēkiem ar vidējiem un zemiem ienākumiem.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

ES 2017. gada maijā ierosināja stratēģiju “Energija Āfrikai”, lai radītu jaunu impulsu Āfrikas un ES partnerībā. ES ir apņēmusies veicināt publiskās un privātās investīcijas ilgtspējīgā enerģijā Āfrikā, jo īpaši saistībā ar ārējo investīciju plānu, un padziļināt stratēģisko aliansi un sadarbību.

Eiropas Enerģētikas savienības izveide ir kļuvusi par Komisijas galveno prioritāti. Ir pieņemtas iniciatīvas, lai pabeigtu enerģētikas savienības izveidi. Proti, 2016. gada pakete “Tīru enerģiju ikvienam Eiropā” ļaus izveidot konkurētspējīgāku, modernāku un tīrāku enerģijas sistēmu, kas balstīsies uz trim galvenajiem mērķiem: uzsvāru vispirms likt uz energoefektivitāti, pasaules mērogā būt līderi atjaunojamo energoresursu jomā un nodrošināt taisnīgus piedāvājumus patērētājiem.

Nīderlandē vairāk nekā 40 organizācijas (valdības un pašvaldību iestādes, uzņēmumi, arodbiedrības un vides organizācijas) 2013. gadā parakstīja Enerģētikas nolīgumu ilgtspējīgai izaugsmei, kura mērķis bija palielināt atjaunojamās enerģijas īpatsvaru no 5,8 % 2015. gadā līdz 16 % 2023. gadā. Tajā ir noteikti mērķi pārejai uz bezemisiju transportlīdzekļiem: no 2035. gada visām jaunpārdotajām automašīnām vajadzēs būt bezemisiju modeļiem, un 2050. gadā satiksmē drīkstēs piedalīties tikai bezemisiju automašīnas.

Budapešta ir Pilsētas mēru pakta dalībniece. Šis pakts ir ES finansēta iniciatīva, kurā apvienojušies reģioni un pilsētas, kas apņēmušies īstenot ES mērķus klimata un enerģētikas jomā. Kopš 2011. gada Sēčēni pirts, kas ir viena no slavenākajām termiskajām pirtīm, turpat netālu esošais zooloģiskais dārzs un vietējā centralizētās siltumapgādes sabiedrība ir izveidojuši partnerību, kas ļauj izvairīties no oglekļa dioksīda emisijām un samazināt rēķinus par patērēto enerģiju. Budapeštas zooloģiskajā dārzā tiek reciklēti Sēčēni karstie ūdeņi, piegādājot siltu gaisu aptuveni 350 dzīvnieku sugām un gandrīz 500 augu, kas izvietoti aptuveni 26 ēkās.

2008. gadā Latvijā, Jelgavā tika izveidota energosabiedrība *Fortum Jelgava*, kas pārstrukturēja pilsētas siltumapgādes tīklu, aizstājot gāzes katlu staciju ar jaunu biomasas koģenerācijas staciju, kurā izmanto šķeldu. Pilsētas centralizētās siltumapgādes sistēma ir gandrīz pilnībā pārgājusi no fosilā kurināmā uz atjaunojamiem koksnes resursiem, kas tiek iegūti turpat netālu.

Atjaunojamās enerģijas kopienas ir struktūras, ar kuru starpniecību iedzīvotāji vai vietējās iestādes iegūst īpašumtiesības vai piedalās atjaunojamās enerģijas ražošanā vai izmantošanā. Visā ES ir īstenotas vairāk nekā 2500 šādas iniciatīvas, kurām ir ļoti liela nozīme, lai veicinātu enerģētikas pārkārtošanu Eiropā. Tā kā šīm iniciatīvām ir spēcīga piesaiste vietējai situācijai un vietējiem iedzīvotājiem, sabiedrībai ir pozitīvāka attieksme pret atjaunojamās enerģijas projektiem, īpaši vēja ģeneratoriem. Nodrošinot vispiemērotākās teritorijas, samazinās arī izmaksas.

Veicināt noturīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, pilnīgu un produktīvu nodarbinātību un pienācīgas kvalitātes nodarbinātību visiem

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

Eiropai atlabstot no ekonomikas krīzes, nodarbinātība sāka stabili palielināties. Investīcijas nu ir atgriezušās pirmskrīzes līmenī, un publisko finanšu stāvoklis uzlabojas, lai gan atveseļošanās saskaras ar lejupslīdes riskiem. Tomēr ekonomikas ekspansija nav vienlīdz izdevīga pilnīgi visiem iedzīvotājiem un dalībvalstīm, jo dažās valstīs vēl ir augsts bezdarbs. Investīciju un produktivitātes tendences liecina, ka ir iespējams paveikt vairāk, lai atbalstītu ekonomikas atveseļošanu un pāreju uz ilgtspējīgāku ekonomikas izaugsmi, ņemot vērā tādas ilgtermiņa globālās problēmas kā demogrāfiskās pārmaiņas un digitalizāciju. Līdztekus nepārtrauktajiem centieniem ilgtermiņā nodrošināt publisko finanšu ilgtspēju ES turpina veicināt investīcijas, jo īpaši izglītībā, prasmēs, pētniecībā un attīstībā, un strukturālās reformas, kuru mērķis ir uzlabot uzņēmējdarbības vides un preču un darba tirgu efektivitāti. Investīciju plāns Eiropai ir sevišķi svarīgs instruments, kas palīdz piesaistīt privātās investīcijas stratēģiskām Eiropas ekonomikas nozarēm. Strukturālajām reformām, kas paredzētas, lai uzlabotu darba tirgus un sociālo politiku, būtu jāpalīdz darbspēkam apgūt prasmes, kas vajadzīgas pārejai uz zaļo ekonomiku, un jāveicina labāka piekļuve darba tirgum un vienlīdzīgas iespējas tajā, taisnīgi darba apstākļi un ilgtspējīgas un pietiekamas sociālās aizsardzības sistēmas. Tām arī būtu jāuzlabo darba ražīgums un līdz ar to jāsekmē algas pieaugums. Sociālo partneru iesaistīšana reformu izstrādē un īstenošanā var uzlabot līdzdalību, ietekmi un īstenošanu. Starptautiskā līmenī ES sekmē iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi, radot kvalitatīvas darbvietas un veicinot darba tiesību un cilvēktiesību ievērošanu. Ārējās darbības piemēri šajā ziņā ir Eiropas Konsenss par attīstību, ES ārējo investīciju plāns, ES rīcības plāns cilvēktiesību un demokrātijas jomā 2015.–2019. gadam un ES pasākumi, īstenojot kaimiņattiecību un paplašināšanās politiku. ES tirdzniecības politika veicina starptautisko darba pamatstandartu un cilvēktiesību ievērošanu. Atbildīgas, uz starptautiskajām pamatnostādņēm balstītas darījumdarbības prakses veicināšana ir iestrādāta vairākās ES rīcībpolitikās, tostarp tirdzniecības politikā.

GALVENĀS TENDENCES

- Eiropas iedzīvotāju vidējais **dzīves līmenis** ir augstāks nekā pirms divdesmit gadiem. 2002.–2017. gadā reālais IKP uz vienu iedzīvotāju ir pieaudzis vidēji par 1,1 % gadā. Nesen ES ekonomika piedzīvoja visstraujāko izaugsmi kopš 2008. gada krīzes sākuma, reālā IKP pieaugumam 2017. gadā palielinoties līdz 2,2 %.
- Kopējais **investīciju** īpatsvars ES iekšzemes kopproduktā 2017. gadā bija 20,8 % – tas bija piedzīvojis strauju kritumu ekonomikas un finanšu krīzes laikā. Kopš 2013. gada tas ir pieaudzis vidēji par 1,0 % gadā. Sagaidāms, ka Investīciju plāns Eiropai radīs 1,4 miljonus darbvietau un līdz 2020. gadam palielinās ES IKP par 1,3 %.
- **Darba ražīgums** ir nedaudz palielinājies, taču tā pieaugums joprojām ir lēnāks nekā pirms recesijas.
- **Dalība darba tirgū** turpina stabili pieaugt, 2017. gadā sasniedzot 73,4 % aktivitātes līmeni. Pieaugumu galvenokārt ir veicinājusi vecāka gadagājuma darba ņēmēju un sieviešu iesaistīšanās. Kopējais nodarbināto skaits ir sasniedzis rekordlielu skaitu – 239 miljoni darba ņēmēju, par 2,3 miljoniem ir palielinājies pilnas slodzes darbvietau skaits, nepilnas slodzes darba ņēmēju skaitam būtiski nemainoties. Līdz 2015. gadam nodarbinātība vides preču un pakalpojumu nozarē vien kopš 2000. gada ir palielinājusies par 47,3 %. **Ilgtermiņa bezdarbs** turpina samazināties, tomēr tā īpatsvars joprojām ir nedaudz mazāks par pusi no kopējā bezdarba. **Jauniešu bezdarbs**, kas 2013. gadā sasniedza maksimumu (23,8 %), 2017. gadā samazinājās līdz 16,8 %. 2017. gadā 7,7 % Eiropas darba ņēmēju bija **pagaidu darba līgums** (ne pēc savas gribas), tas atbilst 57,7 % no visiem

pagaidu darba ņēmējiem. Pēdējā desmitgadē šis īpatsvars ir nedaudz palielinājies. Nebrīvprātīga **nepilnas slodzes darba īpatsvars**, kas galvenokārt skar sievietes, ES ir pieaudzis no 25,6 % 2008. gadā līdz 29,6 % 2014. gadā, bet pēc tam 2017. gadā samazinājies līdz 26,4 % (izsakot procentos no kopējā nepilnas slodzes darbinieku skaita).

- Runājot par **nabadzīgiem darba ņēmējiem**, jāatzīmē, ka 2017. gadā nabadzības risks skāra arī 9,6 % darba ņēmēju. Šis rādītājs pēdējo četrus gadus ir stabilizējies, tomēr tas ir augstāks nekā 2008. gadā (8,5 %).

LOBĀLAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 17 ES dalībvalstis attiecībā uz 8. IAM sasniegšanu ir ieguvušas vismaz 80 punktus (no pavisam 100). Deviņas ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

ES būs jānodrošina augsts vispārējais nodarbinātības līmenis, radot kvalitatīvas darbvietas, kas veicina pāreju uz ilgtspēju, jo īpaši sievietēm, jauniešiem, vecāka gadagājuma cilvēkiem, cilvēkiem ar invaliditāti, migrantiem un marģinālām kopienām. Tas palīdzētu nodrošināt Eiropas sociālās labklājības modeļa piemērotību un ilgtspēju saistībā ar sabiedrības novecošanu un lēnu produktivitātes pieaugumu. Lai gan investīcijas Eiropas ekonomikā arī turpmāk palielināsies, tām vajadzīgs pastāvīgs atbalsts, lai pārvarētu vājos punktus. ES iedzīvotāju skaita samazināšanās un ekonomiskā spēka atslābums ietekmēs tās stāvokli pasaules ekonomikas sistēmā. Digitalizācija un demogrāfija iespaidos gan turpmāko izaugsmi, gan darba tirgus attīstību. Tādēļ lielāka uzmanība jāpievērš ES salīdzinošajām priekšrocībām, kas saistītas ar kvalitatīvu izglītību un turpmākajām investīcijām pētniecībā un inovācijā, kurām ir jāveicina sociālā iekļaušana un vides ilgtspēja. Turpināsies pāreja uz aprites ekonomiku, kā arī pasākumi piespiedu darba un cilvēku tirdzniecības izskaušanai.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

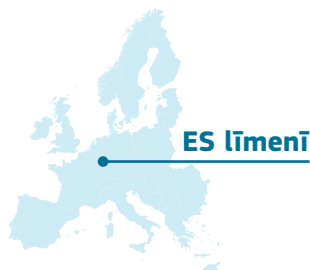
Prasmju pilnveide un pārkvalifikācija, digitalizācija, pētniecība un inovācija, sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, sabiedrības spiediens uz ilgtspējīgām ražošanas ķēdēm, mākslīgais intelekts, jaunas tehnoloģijas, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbības prakse, ilgtspējīgs finansējums, publiskā un privātā sektora partnerība, kopdarbīga mazoglekļa aprites ekonomika, sociālā ekonomika un sociālās ekonomikas ekosistēmu attīstība, izturētspējīga sabiedrība, multilaterālisms, atklāta un godīga tirdzniecība.

RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Zems ražīguma pieaugums, prasmju neatbilstība, jaunu digitālo tehnoloģiju lēna izplatība un tehnoloģiju pārmaiņu ietekme uz darba ņēmējiem un konkrētām nozarēm, sociālā nevienlīdzība, reģionālās un teritoriālās atšķirības, demogrāfisko pārmaiņu ietekme un migrācijas un piespiedu pārvietošanas nozīme, vides degradācija un klimata pārmaiņas, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, atgriešanās pie ekonomikas protekcionalisma visā pasaulē, grūtības novērtēt ražīgumu ekonomikā, kas kļūst nemateriāla, darba tirgus segmentācija un nodarbinātības nestabilitāte, digitālā plaša, datu aizsardzība, darba un privātās dzīves līdzsvars.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

Investīciju plāns Eiropai jeb tā dēvētais Junkera plāns ir ievērojami uzlabojis ieguldījumu klimatu. Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF) 2018. gada jūlijā bija sasniedzis savu sākotnējo mērķi – nodrošinājis 315 miljardus euro lielas investīcijas – un līdz 2018. gada decembrim visā ES bija mobilizējis investīcijas 371 miljarda euro apmērā. Tas jau ir palīdzējis radīt vairāk nekā 750 000 darbvietu. Plānots, ka līdz 2020. gadam jaunradīto darbvietu skaits būs pieaudzis līdz 1,4 miljoniem. Vairāk nekā 850 000 mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) nu var izmantot uzlabotu piekļuvi finansējumam. Vismaz 40 % no ESIF infrastruktūras un inovācijas sadaļas finansējuma tiek piešķirti projektu komponentiem, kas palīdz īstenot rīcību klimata politikas jomā saskaņā ar Parīzes klimata politikas nolīgumu.

Čehijas Republika 2017. gadā ieviesa elastīgāku darba laika un atvaļinājumu grafiku un tiesības, nostiprināja darba koplīgumu sarunu procesu; ieviesa izmaiņas līgumtiesībās, kolektīvajā atlaišanas režīmā un noteikumos par tāldarbu, kā arī nostiprināja tādus darba un privātās dzīves līdzsvarošanas līdzekļus kā “darbs no mājām”.

Ģentes pilsēta Beļģijā regulāri izmanto Eiropas Sociālo fondu, lai atbalstītu bēgļu un romu integrāciju darba tirgū. Piemēram, tās projektā “*IEM* darba grupa” (2015–2017) romiem tika piedāvāti viņu individuālajām vajadzībām pielāgoti ieteikumi. Galvenais mērķis bija palīdzēt darba tirgū ienākt vismaz 190 Eiropas iekšējiem migrantiem (saīsinājums no angļu val. – *IEM*), galvenokārt romiem. Projekts turpinās 2018.– 2019. gadā ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu.

Eiropas Investīciju banka ir piešķirusi 7,5 miljonu euro aizdevumu, ko atbalsta Eiropas Stratēģisko investīciju fonds, uzņēmumam *Greenfiber International SA*, lai finansētu reciklēšanas un aprites ekonomikas projektu Rumānijā. Projekts palīdzēs radīt 280 pilnas slodzes darbvietas un palielinās savākto un pārstrādāto atkritumu apjomu par vairāk nekā 50 000 tonnām gadā.

2014. gadā tika izveidota Portugāles valsts pilsoniskās sabiedrības jumta organizāciju koalīcija, lai sagatavotu kopēju nostāju par ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam. Koalīcija organizēja valsts mēroga apspriešanās procesu, aptaujas internetā un vietēja mēroga seminārus, lai diskutētu par to, ko gaidīt no ANO Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam, tostarp saistībā ar 8. IAM.

Veidot noturīgu infrastruktūru, veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt inovācijas

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

Lai ES būtu labi savienota un integrēta, ir vajadzīga augstas veiktspējas infrastruktūra transporta, enerģētikas un digitālajā nozarē. Tad iedzīvotāji un uzņēmumi varēs pilnībā izmantot pārvietošanās un aprites brīvību un vienoto tirgu, kā arī piemērotu sociālo infrastruktūru. Tāpēc Eiropas komunikāciju tīkli transporta, enerģētikas un digitālajā nozarē cita starpā integrēti risina vajadzību pēc noturīgas, ilgtspējīgas, nepārtrauktas un inovatīvas infrastruktūras. Stratēģiskas bažas rada arī investīcijas kosmosa infrastruktūrā. Eiropas rūpniecība ir spēcīga, un tā ir saglabājusi vadošo pozīciju daudzos pasaules tirgos. ES veicina pāreju uz viedu, inovatīvu un ilgtspējīgu rūpniecību, kas dod labumu visiem iedzīvotājiem. Lai gan ES pieredz IKP pieaugumu, kopējās siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinās – tas liecina par emisiju atsaisti no izaugsmes. Eiropas dažādās rīcībpolitikas ir vērstas uz to, lai rūpniecībai dotu iespēju atbildīgi un ilgtspējīgi veikt darījumsdarbību, radīt darbvietas, veicināt Eiropas konkurētspēju, rosināt investīcijas tīrās un digitālās tehnoloģijās un ar tām saistītās inovācijas un aizsargāt tos Eiropas reģionus un darba ņēmējus, kurus visvairāk skar rūpniecības pārmaiņas. ES, likdama uzsvāru uz investīcijām pētniecībā un inovācijā, kā arī digitālajā pārveidē, palīdz mums konkurēt pasaules mērogā, radot vairāk darbvietu un darījumsdarbības iespēju. ES ir visatvērtākā pētniecības un inovācijas telpa pasaulē, bet ir vajadzīgi uzlabojumi tādās jomās kā izvērse un izplatīšana, jo inovācijas ne vienmēr pārtop jaunās tirgus un izaugsmes iespējās. Darījumsdarbības sektoram būtu intensīvāk jāinvestē pētniecībā un inovācijā, jo pašlaik ES šajā jomā investē tikai 1,3 % no IKP, atpaliekot no Ķīnas (1,6 %), ASV (2 %) vai Japānas (2,6 %). Digitālā pārveide ir svarīgs faktors, kas veicina pāreju uz mazoglekļa aprites ekonomiku un sabiedrību. Starptautiskā līmenī Eiropas Konsenss par attīstību atbalsta kvalitatīvas, izturīgas un klimatam nekaitīgas infrastruktūras projektēšanu, būvniecību un ekspluatāciju, lai veicinātu taisnīgu un izmaksu ziņā it visiem pieejamu piekļuvi izaugsmei, tirdzniecībai un investīcijām. Šajā jomā ieguldījumu dod arī ES tirdzniecības, plašināšanās un kaimiņattiecību politika.

GALVENĀS TENDENCES

- **Apstrādes rūpniecība** veido divas trešdaļas no ES eksporta, nodrošina darbvietas 36 miljoniem cilvēku (tas atbilst katrai piektajai darbvietai Eiropā) un palīdz nodrošināt augstu dzīves līmeni Eiropas iedzīvotājiem.
- **Siltumnīcefekta gāzu emisijas**, kas rodas rūpnieciskajos procesos un produktu izmantošanā, no 2000. līdz 2016. gadam ir samazinājušās par vairāk nekā 17 %. Turklāt šo pozitīvo rezultātu papildina fakts, ka rūpniecībā enerģijas patēriņš no 2000. līdz 2016. gadam ir samazinājies par 17 %.
- **Ieguldījumi pētniecībā un izstrādē:** Eiropa nodrošina 20 % no visā pasaulē veiktajām investīcijām pētniecībā un izstrādē, šeit tiek radīta trešā daļa no visām augstākās kvalitātes zinātniskajām publikācijām, un Eiropai pasaules mērogā ir vadošā loma tādās rūpniecības nozarēs kā farmācija, ķīmiskā rūpniecība, mašīnbūve un mode. Vislielākie izdevumi pētniecības un izstrādes jomā ir uzņēmējdarbības nozarei (65 %) un augstākās izglītības nozarei (23 %), taču valdības sektora izdevumi šajā jomā 2016. gadā atbilda 11 % no kopējās summas.
- **Patentu pieteikumu** skaits Eiropas Savienībā ievērojami pieauga pirms ekonomikas krīzes, bet kopš tā laika ir stagnējis.
- **Korporatīvā sociālā atbildība:** 77 % ES uzņēmumu savos ziņojumos ietver korporatīvās sociālās atbildības aspektus, un daudzi no tiem ir guvuši lieliskus rezultātus, ar integrētas korporatīvās sociālās atbildības un atbildīgas darījumsdarbības palīdzību sekmējot IAM sasniegšanu.

GLOBALAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 10 ES dalībvalstis attiecībā uz 9. IAM sasniegšanu ir ieguvušas 73 punktus vai vairāk (no pavisam 100), lai gan starp dalībvalstīm ir lielas atšķirības. 10 ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

Eiropai ir vadošā loma ceļā uz ilgtspējīgāku un iekļaujošāku rūpniecību. Ir gaidāma ekonomikas, sabiedrības un vides pārmaiņu paātrināšanās, kā arī revolucionāri jaunatklājumi tādās jomās kā robotika, lietu internets, mākslīgais intelekts un enerģētikas sistēmas. Automatizācija, ko nodrošina informācijas tehnoloģijas, pārveidos tradicionālos ražošanas procesus un darba kā tāda raksturu. Rūpniecība arvien vairāk iekļaujas globālajās vērtību veidošanas ķēdēs ar izteiktiem pakalpojumu elementiem. Jauni darījumdarbības modeļi radīs traucējumus tradicionālo tirgu darbībā. Būtiski mainās inovācija pati par sevi un vērtības radīšana, un šo procesu virza jauna patērētāju paaudze, kas gaida vērtības līdzradīšanu, ilgtspējīgu uzņēmējdarbību, savienojamību un darbības rezultātu mērīšanu reāllaikā. Dati kļūst par jaunu konkurences faktoru. Pieprasījums pēc izejvielām turpinās palielināties. Tā kā dabas resursu noslodze un klimata pārmaiņas izpaužas arvien reālāk, eksponenciāli palielināsies pieprasījums pēc ilgtspējīgiem produktiem, aprītes patēriņa un bezemisiju produktiem (vai produktiem ar zemu emisiju līmeni), un ir vajadzīgas ekoinovācijas. Eiropa pastiprinās investīcijas pētniecībā un inovācijā un izturētspējīgā infrastruktūrā, tostarp ar ES nākamās pētniecības un inovācijas pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” starpniecību.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, mākslīgais intelekts, lietu internets, pilnīga digitalizācija, sadarbīga un oglekļneitrāla aprītes ekonomika, izturētspējīga sabiedrība, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbības prakse, atbildīga un ilgtspējīga kalnrūpniecība un ieguves rūpniecība, ilgtspējīgs finansējums, publiskā un privātā sektora partnerības, kolektīvā finansēšana, izglītība, multilaterālisms, atvērta un godīga tirdzniecība.

RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Zemas publiskā sektora un uzņēmumu investīcijas, tostarp pētniecībā un inovācijā, mainīgas pievienotās vērtības veidošanas ķēdes, prasmju neatbilstība, globālā pieprasījuma izmaiņas, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, sociālā nevienlīdzība, sabiedrības novecošana, klimata pārmaiņas un vides riski, kas saistīti ar pieaugošo pieprasījumu pēc dabas resursiem, plaisa starp pilsētām un laukiem.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

Eiropas satelītnavigācijas programmas *Galileo* un *EGNOS*, pateicoties lielākai precīzībai un uzticamībai, piedāvā labāku pozicionēšanu un laika koordinācijas informāciju, kas pozitīvi ietekmē daudzus Eiropas pakalpojumus un produktus, kurus iedzīvotāji izmanto ikdienā – sākot no navigācijas ierīces automašīnā līdz mobilajiem tālruņiem vai ārkārtas reaģēšanas dienestiem. Zemes novērojumu grupa veicina vides novērošanas lietotņu izmantošanu, lai atbalstītu ilgtspējīgas attīstības mērķus un Parīzes nolīgumu klimata politikas jomā.

Eiropas komunikāciju tīkli piedāvā risinājumu situācijā, kad transporta, enerģētikas un digitālajā nozarē ir nepieciešama noturīga, nepārtraukta un inovatīva infrastruktūra. To mērķis ir nodrošināt visu ES reģionu savienojamību un tādējādi veicināt iedzīvotāju iekļautību it visur Eiropā. Infrastruktūru izbūvē un pielāgo tā, lai nodrošinātu, ka tā izturēs klimata pārmaiņu riskus un vienlaikus veicinās iekļaušanu, sekmēs inovāciju un darbvieta radīšanu.

Zviedrija ir ES inovāciju līdere ar augstām privātajām un publiskajām investīcijām pētniecībā un izstrādē, daudziem patentu pieteikumiem, inovatīviem MVU un lielu nodarbinātības īpatsvaru zinātnesietilpīgās darbībās. Turklāt investīcijas ražošanā tur palielinās ātrāk nekā vidēji Eiropas Savienībā, un ļoti augsta ir arī rūpnieciskās ražošanas energoefektivitāte.

Rūpniecības modernizācijas tematiskā pārdomātas specializācijas platforma paver iespējas reģionālajām pārvaldes iestādēm ar līdzīgām pārdomātas specializācijas prioritātēm – tās var sadarboties, balstoties cita uz citas kompetencēm, dalīties infrastruktūrā, paplašināt darbību, iegūstot lielāku ietekmi, un izstrādāt kopīgus investīciju projektus.

Eiropas Stratēģisko investīciju fonds ir palīdzējis Igaunijas uzņēmumam izstrādāt enerģijas uzkrāšanas ierīci, ko sauc par ultrakondensatoru. Tas ir simtkārt jaudīgāks par parastu bateriju un var izturēt veselu miljonu uzlādes ciklu. Uzņēmums ir piesaistījis 13 miljonus euro, lai Vācijā uzbūvētu ražotni, kurā būs iespējams ik gadu saražot miljoniem šādu ultrakondensatoru.

Samazināt nevienlīdzību starp valstīm un valstu iekšienē

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

Tāpat kā nabadzība, arī nevienlīdzība ir daudzdimensionāls jēdziens. Ar to ir domāta nevienlīdzība gan no rezultātu, gan no iespēju viedokļa, piemēram, ienākumu nevienlīdzību, nevienlīdzīga piekļuve sociālajai aizsardzībai, kā arī nevienlīdzības pārmantošana no paaudzes paaudzē. Iespēju nevienlīdzība būtiski ietekmē arī ienākumu nevienlīdzību. Visā ES ir norisinājusies ienākumu konverģence, un lielākajā daļā dalībvalstu dzīves līmenis pēc krīzes ir paaugstinājies. Tomēr, Eiropas ekonomikai atgūstot spēkus, raisās bažas par to, cik iekļaujoša ir ekonomikas izaugsme. Ienākumu nevienlīdzība ES kopumā pēdējos gados ir stabilizējusies, lai gan tās līmenis joprojām ir satraucošs. Atstumtas un neaizsargātas grupas, piemēram, personas ar invaliditāti, migranti un mazākumtautības (tostarp romi), bezpajumtnieki vai izolēti vecāka gadagājuma cilvēki un bērni cieš no īpašiem nevienlīdzības veidiem. Viņu sociālekonomiskā integrācija joprojām ir nepietiekama. Nevienlīdzība var kavēt ekonomisko izaugsmi, makroekonomikas stabilitāti un potenciāli apdraudēt sociālo kohēziju. Ja raugāties pasaules mērogā, tad nemainīgi augsts nevienlīdzības līmenis ES partnervalstīs apdraud lielākās IAM daļas sasniegšanu. Nevienlīdzība citās pasaules valstīs var arī izraisīt lielāku migrāciju uz ES. Reaģējot uz neseno problēmām migrācijas jomā, Komisija ir paveikusi lielu darbu, lai spētu nekavējoties reaģēt uz situāciju un izveidotu ilgtspējīgu nākotnes sistēmu, kas būs noturīga pret krīzēm. Būtiska ir migrācijas plūsmu ilgtspējīga pārvaldība. ES ārējā darbība, tostarp tās ārpolitika un drošības politika, attīstības politika, paplašināšanās un kaimiņattiecību politika, kā arī ES tirdzniecības un ieguldījumu politika, palīdz novērst nevienlīdzības cēloņus ārpus Eiropas. Piemēram, Eiropas Konsenss par attīstību atbalsta principu, ka neviens netiek atstāts novārtā, un ietver apņemšanos rīkoties, lai samazinātu rezultātu nevienlīdzību un veicinātu vienlīdzīgas iespējas visiem.

GALVENĀS TENDENCES

- **Tīrais ienākums:** ekonomiskās atšķirības starp ES valstīm laika gaitā ir samazinājušās. Absolūtajā vairākumā dalībvalstu ir pieaudzis māsaimniecību reālais bruto izmantojamais ienākums uz vienu iedzīvotāju. 2017. gadā tas bija vidēji par 4,4 % augstāks nekā pirms krīzes 2008. gadā. Starp ES dalībvalstīm ir vērojama zināma ienākumu konverģence, jo izmantojamais ienākums dalībvalstīs ar zemāku ienākumu līmeni (piemēram, Rumānijā, Bulgārijā un Polijā) pieauga straujāk nekā vidēji ES.
- **Ienākumu nevienlīdzība:** 2017. gadā ES dalībvalstīs vidēji 20 % turīgāko māsaimniecību saņēma ienākumu daļu, kas 5,1 reizi pārsniedza 20 % trūcīgāko māsaimniecību ienākumu daļu, – tas joprojām ir vairāk nekā pirms krīzes 2009. gadā, kad šī atšķirība bija 4,9 reizes. Tomēr tā ir samazinājusies salīdzinājumā ar 2016. gadu (5,2 reizes), kas liecina par tendenci, ka ienākumu nevienlīdzība ES dalībvalstīs sarūk. Aplūkojot sabiedrības trūcīgāko 40 % ienākumu daļu, arī tiek novērots, ka ienākumu nevienlīdzībai ES dalībvalstīs ir tendence stabilizēties. 2008. un 2012. gadā šis rādītājs bija 21,2 %, 2016. gadā tas nedaudz samazinājās (līdz 20,9 %) un 2017. gadā no jauna palielinājās līdz 21,2 %.
- **Iespēju nevienlīdzība:** svarīgs iespēju nevienlīdzības aspekts ir vecāku sociālekonomiskās situācijas ietekme uz bērnu iegūtās izglītības līmeni. Saskaņā ar Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas (*PISA*) 2015. gada testu 33,8 % ES skolēnu, kas nāk no nelabvēlīgām sociālekonomiskajām grupām, bija vājas sekmes dabaszinātnēs (salīdzinājumam: labākā situācijā esošo skolēnu vidū šis rādītājs bija tikai 7,6 %). Šajā ziņā situācija dalībvalstīs ļoti atšķiras.

- **Attīstības palīdzība:** ES joprojām ir lielākā līdzekļu devēja pasaulē – tā nodrošina vairāk nekā 50 % no visa attīstības atbalsta un tādējādi palīdz arī samazināt nevienlīdzību visā pasaulē. Kopējais ES finansējums jaunattīstības valstīm, ietverot plūsmas no publiskā un privātā sektora, kopš 2001. gada ir palielinājies vairāk nekā divkārt, sasniedzot vidējo gada pieaugumu 6,4 % apmērā.

GLOBALAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 13 ES dalībvalstis attiecībā uz 10. IAM sasniegšanu ir ieguvušas vismaz 80 punktus (no pavisam 100). 11 ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

ES un tās dalībvalstis ar savu darbu centīsies nodrošināt iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi ES, kas ir priekšnoteikums nevienlīdzības mazināšanai. Efektīvus, iedarbīgus un atbilstošus sociālās aizsardzības un atbalsta pakalpojumus papildinās laba izglītība, kas it visiem nodrošina vienlīdzīgas iespējas, un labi funkcionējoši darba tirgi, ko atbalsta efektīva darba tirgus politika. Tas ne tikai ļaus samazināt nevienlīdzību starp dažādām ES dalībvalstīm, bet arī būtiski samazinās nevienlīdzību vienas dalībvalsts robežās. Lai novērstu digitālo plaisu, būs vajadzīga tehnoloģiskā progresa laba pārvaldība, jo īpaši mākslīgā intelekta ieviešanā. Attiecībā uz migrācijas tendencēm ir skaidrs, ka nevienu ES valsti nedrīkst un nevajadzētu atstāt vienu pašu pret milzīgu migrācijas spiedienu. ES turpinās samazināt neatbilstīgu migrāciju stimulējošus faktoros, glābt cilvēku dzīvību un nostiprināt ārējās robežas, īstenot spēcīgu kopējo patvēruma politiku un legālās migrācijas politiku, vienlaikus palīdzot legālos migrantus un bēgļus efektīvi integrēt ES darba tirgū un sabiedrībā. ES ārējā darbība turpinās novērst nevienlīdzību ārpus Eiropas.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, sociālā labklājība (piemēram, nodokļu un sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas sistēmas, darba tirgus politika, mājokļu politika, veselības aprūpe, bērnu aprūpe, izglītības līmenis, prasmju līmenis un mūžizglītība), transports un digitālā pieejamība, kas risina nevienlīdzības teritoriālos aspektus, cīņa pret krāpšanu un korupciju, ilgtspējīgs finansējums, multilaterālisms, atklāta un godīga tirdzniecība.

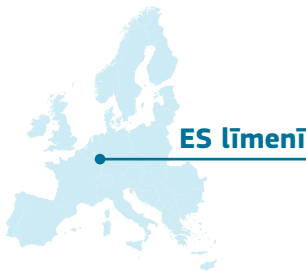
RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Iespēju nevienlīdzība, sabiedrības novecošana, mājsaimniecības sastāva izmaiņas (piemēram, vairāk vienas personas veidotu mājsaimniecību), sociālās labklājības atšķirības, klimata pārmaiņas un vides degradācija, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, atgriešanās pie ekonomiskā protekcionalisma visā pasaulē.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

Eiropas Konsenss par attīstību atbalsta principu, ka neviens netiek atstāts novārtā, un apņemas rīkoties, lai samazinātu rezultātu nevienlīdzību un veicinātu vienlīdzīgas iespējas visiem. ES tirdzniecības un investīciju politikas mērķis ir maksimāli palielināt tirdzniecības preferenču, tirdzniecības nolīgumu un investīciju nolīgumu potenciālu – tie rada darbvietas, spēj uzlabot darba aizsardzības līmeni un piesaistīt investīcijas partnervalstīs, jo īpaši jaunattīstības valstīs, tādējādi palīdzot mazināt nevienlīdzību.

Daudzi no Eiropas sociālo tiesību pilāra 20 principiem paredz vienlīdzīgas iespējas visiem, taisnīgumu un iekļaušanu darba tirgū un sabiedrībā. Pilāru papildina sociālo rezultātu pārskats, kas novēro tendences un veikumu visā ES. Eiropas pusgads ir svarīgs pilāra īstenošanas mehānisms, un tā process vēl ir nostiprināts, lai koncentrētos uz sociālo taisnīgumu, nevienlīdzību un iekļaujošāku izaugsmi. ES kohēzijas politika veicina sociālo iekļaušanu, vienlaikus cīnoties pret nabadzību un diskrimināciju.

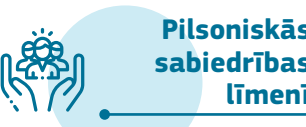
Kiprā nodokļu un pabalstu sistēma tagad efektīvāk novērš ienākumu nevienlīdzību. Pārdales efekts kopš krīzes (2009.–2016. gadā) ir palielinājies gandrīz divkārt. Piemēram, Kipra 2014. gadā ieviesa garantētu minimālo ienākumu shēmu, kas palīdz arī stimulēt darbu. Šķiet, ka šai shēmai ir būtiska pozitīva ietekme uz nabadzības un nevienlīdzības samazināšanu, un tā ir palīdzējusi stiprināt sociālās drošības tīklu.

Čehijas Republikā Brno pašvaldības vadītais izmēģinājuma projekts “Mājokļi ģimenēm” liecina, kā pašvaldība var uzņemties vadošo lomu bezpajumtniecības jautājuma risināšanā. Projekts nodrošina pašvaldības dzīvokli un piedāvā intensīvu mājokļu lietu pārvaldību 50 romu un citu tautību ģimenēm, kas dzīvo patversmēs vai citādi ir bez pajumtes. Pamatojoties uz šo izmēģinājuma projektu, Brno pilsētā tika pieņemts rīcības plāns, lai 2018.–2025. gadā izbeigtu ģimenes bezpajumtniecību.

La Bolsa Social ir Spānijas pirmā kolektīvās pašu kapitāla finansēšanas platforma ieguldītājiem un uzņēmumiem, kas vēlas radīt pozitīvu sociālo ietekmi. Tajā ieguldītāji, kas vēlas uzlabot sociālo ietekmi, var atrast uzņēmumus, kas veicina IAM sasniegšanu. Uzņēmums *La Bolsa Social* ir palīdzējis 10 vides un sociālās ietekmes uzņēmumiem iegūt 1,8 miljonus euro lielu kapitālu. Pieci no šiem uzņēmumiem savā darbā ir īpaši pievērsušies tam, lai cilvēkiem ar invaliditāti būtu pieejama informācija, sociālā dzīve un sabiedriskā telpa.

Zviedrijas projektā “Maize Bergslāgenā” tika rīkoti tradicionālās maizes cepšanas kursi, ar to palīdzību cerot integrēt jaunieradušos migrantus un piedāvājot arodapmācību. Kursos fiziskās aktivitātes tika izmantotas kā dialoga sākumpunkts, bet apmācīti brīvprātīgie palīdzēja iesaistīt sarunās dalībniekus.

Padarīt pilsētas un apdzīvotas vietas iekļaujošas, drošas, izturīgas un ilgtspējīgas

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

Eiropas pilsētas šobrīd pieredz mūsdienām raksturīgas ekonomiskās, vides un sociālās problēmas. Pilsētās mīt vairāk nekā 70 % ES iedzīvotāju, turklāt tajās tiek radīti aptuveni 85 % no ES IKP. Pilsētas un to sabiedrība ir ļoti svarīgas Eiropas iedzīvotāju labklājībai un viņu dzīves kvalitātei, jo tās ir ekonomiskās un sociālās attīstības un inovācijas centri. Pilsētas piesaista daudzus, jo tajās paveras plašas izglītības, nodarbinātības, izklaides un kultūras iespējas. Tomēr ES pilsētas saskaras ar tādām problēmām kā migrācijas spiediens un sociālā atstumtība, sastrēgumi, piemērotu mājokļu trūkums, infrastruktūras nolietošanās un arvien lielāks gaisa piesārņojums. Pilsētas ir arī īpaši neaizsargātas pret klimata pārmaiņām un dabas katastrofām. Tāpēc Komisija, ES dalībvalstis un Eiropas pilsētas kopīgiem spēkiem cenšas stiprināt Eiropas un valstu politikas pilsētdimensiju. Saskaņā ar ANO Jauno pilsētattīstības programmu ES nostiprina pilsētu vides noturību, novēršot ar katastrofām un klimatu saistītus riskus, un saskaņotāk reaģē uz dažādām pilsētu problēmām. Starptautiskā līmenī Eiropas attīstības, ārlietu un drošības, paplašināšanās un kaimiņattiecību politikas mērķis ir uzlabot dzīves apstākļus pilsētās. Eiropas Konsensā par attīstību ir uzsvērts, ka lielāka uzmanība jāpievērš pilsētām un vietējām pašvaldībām, kas ir svarīgi dalībnieki IAM sasniegšanā.

GALVENĀS TENDENCES

- **Sadzīves atkritumu reciklēšanas rādītājs** no 2007. līdz 2016. gadam palielinājās par 11,0 procentpunktiem.
- Pēdējo sešu gadu laikā **mājokļu kvalitāte** ES ir uzlabojusies. No 2007. līdz 2017. gadam to ES iedzīvotāju īpatsvars, kuri mājoklim ir nopietni trūkumi, ir samazinājies par 4,8 procentpunktiem (līdz 13,1 %).
- Pilsētu iemītniekiem bija pieejamāks **sabiedriskais transports**, un tikai 9,7 % šajā sakarībā sūdzējās par lielām vai ļoti lielām grūtībām (salīdzinājumam: lauku iedzīvotāju vidū ar tādām saskārās 37,4 %).
- Lai gan **smalko daļiņu** piesārņojums gaisā no 2010. līdz 2015. gadam ir samazinājies gandrīz par 20 %, dažviet gaisa piesārņojums ir visai smags.
- No 2009. līdz 2015. gadam mākslīgā **zemes seguma platība** uz vienu iedzīvotāju ir palielinājusies par 6 %. Tā kā Eiropa ir viens no urbanizētākajiem kontinentiem pasaulē, arī turpmāk būs jācenšas apturēt zemes degradāciju.
- **Vietējām un reģionālajām iestādēm**, kas iesaistītas Eiropas Pilsētu mēru pakta īstenošanā, izdevās par 23 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un par 18 % – enerģijas galapatēriņu, turklāt tās turpina darbu, lai vietēji ražotās enerģijas īpatsvaru palielinātu līdz 19 % no 2020. gadā patērētās enerģijas.

GLOBĀLAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 23 ES dalībvalstis attiecībā uz 11. IAM sasniegšanu ir ieguvušas vismaz 80 punktus (no pavisam 100). 10 ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

Paredzams, ka līdz 2050. gadam pilsētnieku īpatsvars Eiropā pieaugs līdz nedaudz vairāk par 80 %. ES un tās dalībvalstis visos pārvaldības līmeņos sadarbojas ar pilsonisko sabiedrību, uzņēmumiem un zinātniekiem, lai izveidotu nākotnes sabiedrībai piemērotu allaž mainīgās pilsētas modeli. Eiropas pilsētas joprojām piesaistīs iedzīvotājus, jo piedāvās arvien lielākas nodarbinātības iespējas, dzīves kvalitāti un sociālos pakalpojumus. Lai nodrošinātu labklājību, Eiropas pilsētas aktīvi sadarbojas ar visu līmeņu ieinteresētajām personām tādās jomās kā mājokļi, enerģētika, mobilitāte, ūdens, klimata politika, nabadzības izskaušana, nevienlīdzība, aprites ekonomika, izturētspēja un drošība. Eiropas pilsētas kļūs par viedām pilsētām, kurās tradicionālie tīkli un pakalpojumi darbosies efektīvāk, izmantojot digitālās un telekomunikāciju tehnoloģijas savu iedzīvotāju un uzņēmumu labā.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Pārdomāta specializācija, partnerības starp pilsētām, sabiedrības iesaiste un līdzdalības politika (piemēram, pilsētu pārvaldība pēc sadarbības principa, daudzpusējas ieinteresēto personu platformas), ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plāni, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, kolektīvā finansēšana un citi inovatīvi finansēšanas veidi, digitalizācija, mākslīgais intelekts un jaunas tehnoloģijas, sadarbīgā ekonomika, mazemisiņu sabiedriskais transports, aktīva mobilitāte (iešana kājām un braukšana ar velosipēdu) un attiecīgā infrastruktūra, pētniecība un inovācija, zemas emisijas ēkas, pilsētu lauksaimniecība, pilsētu zaļās zonas.

RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Vides degradācija un klimata pārmaiņas, piesārņojums, sabiedrības novecošana, noziedzība un drošības apdraudējumi, krāpšana un korupcija, sociālā nevienlīdzība, mājokļu cenu paaugstināšanās.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

Attīstības jomā Komisija izmanto jaunu pieeju “Eiropas Savienības sadarbība ar trešo valstu pilsētām un pašvaldībām”, ES ārējo atbalstu ievirzot uz pilsētu plānošanu, finansēšanu un pārvaldību.

2016. gada maijā ar **Amsterdamas paktu** sākās ES pilsētprogrammas īstenošana. Tā ir jauna daudzlīmeņu darba metode, kas veicina sadarbību starp dalībvalstīm, pilsētām, Komisiju un citām ieinteresētajām personām, lai veicinātu izaugsmi, dzīves kvalitāti un inovāciju Eiropas pilsētās un apzinātu un risinātu sociālās problēmas. ES pilsētprogramma, pievēršoties konkrētām prioritātēm īpašajās partnerībās, tiecas uzlabot dzīves kvalitāti pilsētu teritorijās.

Īrijā pašlaik mājokļu jomā ir visai sarežģīta situācija, kas daļēji radusies mājokļu būvniecības nozares sabrukuma dēļ. Īrijas valdība 2016. gadā sāka īstenot rīcības plānu attiecībā uz mājokļiem un bezpajumtniecības novēršanu Īrijā – tā mērķis ir paātrināt dažādu veidu mājokļu piedāvājuma rašanos. Rīcības plānam ir pieci galvenie pilāri, kas risinās konkrētas problēmas: bezpajumtniecības risināšana, sociālo mājokļu būves paātrināšana, lielāka mājokļu skaita celtniecība, situācijas uzlabošana īres sektorā un esošo mājokļu izmantošana.

Global Nachhaltige Kommune (globāli ilgtspējīga pašvaldība) ir projekts, ko īsteno Vācijā, Ziemeļreinas-Vestfālenes federālajā zemē, un tas palīdz 15 pašvaldībām – gan pavisam nelielām, gan lielpilsētām un prāviem lauku apriņķiem – ar sistemātisku atbalstu izstrādāt ilgtspējas stratēģiju, kas risina to individuālās vietējās problēmas, pamatojoties uz IAM vispārējo satvaru. Šāda pieeja ir ieviesta arī citos Vācijas reģionos.

LIPOR ir starpmunicipāla atkritumu apsaimniekošanas sabiedrība Portu aglomerācijā Portugālē, kas nodarbojas ar iesaistīto pašvaldību radīto sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, reģenerāciju un apstrādi. Atveseļojusi vecas izgāztuves teritoriju un ainavu, *LIPOR* šajā objektā investēja līdzekļus, lai ierīkotu izklaides parku. Tajā ir izveidota rotaļu, atpūtas un mācību zona.

Igaunijas Pilsētu laboratorija ir nevalstiska organizācija, kas nodarbojas ar ilgtspējīgu un iekļaujošu pilsētu attīstību. Pilsētu laboratorija konsultē vietējās iestādes, ieviešot Igaunijā mūsdienīgas tendences un uzlabojot iedzīvotāju izpratni par vidi, kurā viņi dzīvo.

Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

Ilgtspējīga patēriņa un ražošanas mērķis ir samazināt vides pēdas nospiedumu Eiropā, mainot veidu, kā mēs ražojam, izplatām un patērējam preces un izmantojam resursus. Pēdējo dažu gadu laikā ES ir panākusi progresu virzībā uz resursu ziņā efektīvas, zaļas un konkurētspējīgas mazoglekļa ekonomikas izveidi, taču ilgtspējīgs patēriņš un ražošana joprojām ir galvenā problēma ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā Eiropas Savienībā, kuras risināšanā visos līmeņos ir jāiegulda pastāvīgi pūliņi. ES pieeja ir veicināt resursu efektīvu izmantošanu, vienlaikus samazinot ietekmi uz vidi, pārejot uz aprites ekonomiku, kurā produktu, materiālu un resursu vērtība tiek saglabāta pēc iespējas ilgāk un tiek maksimāli samazināta atkritumu un piesārņojuma veidošanās. ES 2015. gada aprites ekonomikas rīcības plāna 54 darbības attiecas uz visiem produktu un materiālu ciklu posmiem (ražošana, patēriņš, atkritumu apsaimniekošana, otrreizējo izejvielu tirgus, inovācija & investīcijas, monitorings) un uz 5 prioritārajām jomām (plastmasas, pārtikas atkritumi, kritiski svarīgas izejvielas, būvdarbi un ēku nojaukšana, biomasa un biobāzēti produkti). Līdz 2018. gadam vairāk nekā 85 % darbību jau bija veiktas, bet atlikušās darbības – uzsāktas. 2017. gadā tika izveidota Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platforma, lai mudinātu uzņēmumus, valsts iestādes un citas ieinteresētās personas dalīties zināšanās un demonstrēt labu praksi, bet 2016. gadā – ES Pārtikas zudumu un pārtikas izšķiešanas novēršanas platforma. ES pilsētprogrammas ietvaros tika izveidota īpaša partnerība, lai izskatītu šo jautājumu un ierosinātu vairākas darbības, kas integrētu aprites ekonomiku pilsētās. Turklāt Eiropas bioekonomikas stratēģija, kas atjaunota 2018. gadā, atbalsta ES rūpniecības bāzes modernizāciju un stiprināšanu ar jaunām vērtības ķēdēm un ekoloģiskākiem, izmaksu ziņā efektīvākiem ražošanas procesiem. Ārējā jomā ES uz vērtībām balstītās tirdzniecības programmas ietvaros veicina piegādes ķēžu atbildīgu pārvaldību, kā arī godīgas un ētiskas tirdzniecības shēmas; arī ES attīstības, paplašināšanās un kaimiņattiecību rīcīpolitikas darbībās ir uzsvērtā ilgtspējīga patēriņa un ražošanas nozīmība.

GALVENĀS TENDENCES

- **Ekonomikas izaugsmes atsaisti no dabas resursu patēriņa** nosaka ES resursu un enerģijas produktivitāte. Kopš 2001. gada ES ir palielinājusi savu resursu produktivitāti par 36,4 % (2017. gads), bet enerģijas produktivitāti – par 29,2 % (2016. gads), kas nozīmē, ka uz vienu izmantoto materiālu vai enerģijas vienību ir saražots lielāks apjoms (IKP izteiksmē).
- No 2004. līdz 2016. gadam radīto **atkritumu apjomu**, izņemot galvenos minerālu atkritumus, ES samazinājās par 6,5 %. Laikposmā no 2004. līdz 2014. gadam **ES atkritumu reciklēšanas rādītājs** nedaudz palielinājās – no 53 % līdz 55 %, bet aprites materiālu izmantošanas rādītājs (kas norāda to materiālu īpatsvaru kopējā materiālu izmantojumā, kuri iegūti no savāktajiem atkritumiem) – palielinājās no 8,3 % līdz 11,7 %.
- ES ekonomika izejvielu ziņā ir atkarīga no pārējās pasaules. Vairāk nekā 60 % no ES kopējā fiziskā importa ir izejvielas.

GLOBĀLAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 11 ES dalībvalstis attiecībā uz 12. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 60 punktiem (no pavisam 100). Kopumā tas ir otrais zemākais vērtējums par IAM ES dalībvalstīs.

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

Eiropai būs jāturpina koncentrēt uzmanību uz ilgtspējīgu ražošanu un patēriņu, saskaroties ar spiedienu uz materiālu piegādēm un tās relatīvi ierobežotajiem iekšzemes materiālajiem resursiem. Īpaša uzmanība būs jāpievērš metāla rūdām un kritiski svarīgajām izejvielām, kam ir ļoti liela vērtība un kuru nodrošināšanā Eiropa ir īpaši atkarīga no importa. Uzsvārs būs jāliek arī uz tādiem smagiem un energoietilpīgiem materiāliem kā cements, alumīnijs, tērauds un plastmasa, ņemot vērā to potenciālu samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas. Uzmanība jāpievērš arī tām nozarēm, kurās resursu izmantošanai ir īpaši liela ietekme uz vidi (piemēram, attiecībā uz ūdens izmantošanu, piesārņojumu, gaisa kvalitāti un uzturvielām), piemēram, pārtikas sistēmām un tekstilizstrādājumiem. Pateicoties pārskatītajiem ES tiesību aktiem atkritumu jomā un ES rīcības plānam par pārtikas atkritumiem, ES samazinās katru gadu radīto pārtikas atkritumu daudzumu, lai palīdzētu sasniegt globālo mērķi, proti, līdz 2030. gadam uz pusi samazināt pārtikas atkritumu daudzumu. Tiesību akti atkritumu jomā līdz 2030. gadam palielinās pārstrādes rādītājus līdz juridiski saistošiem 60 %, paredzot augstākus rādītājus attiecībā uz daudziem iepakojuma materiāliem. Uzmanība būs jāpievērš pārstrādes augstākas kvalitātes, ne tikai daudzuma nodrošināšanai, resursu izmantošanas un atkritumu radīšanas samazināšanai, izmantojot labāku produktu izstrādi, un sistēmiskām pieejām, kas paredzētas, lai produktus un materiālus saglabātu lietošanā, nodrošinot vērtību ekonomikā. Reciklētais saturs jaunos produktos, jo īpaši plastmasas izstrādājumos, būs jāpalielina.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Uzvedības maiņa, sabiedrības iesaistīšana, sabiedrības spiediens izmantot ilgtspējīgas ražošanas ķēdes, partnerības un līdzdalības politika, izglītība, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, kolektīvā finansēšana un citi novatoriskas finansēšanas veidi, prognozējoša politika taisnīgai pārejai, mākslīgais intelekts, jaunas tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, sadarbīgā un aprites ekonomika, bioekonomika, digitalizācija, ilgtspējīgas finanses, reformēti nodokļi (piemēram, resursu un piesārņojuma nodokļi), zaļais iepirkums, viedās pilsētas, lietu internets, atvērta un godīga tirdzniecība.

RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Tradicionālie un konservatīvie patēriņa un ražošanas modeļi, to nozaru un reģionu pretestība, kuri zaudē tradicionālo saimniecisko darbību, normatīvās vides lēnās pārmaiņas, finansiālu stimulu trūkums.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

Starptautiskā līmenī svarīga ES pamatiniciatīva ir *SWITCH TO GREEN*, kas apvieno valdības un ieinteresētās personas no ES un partnervalstīm un koncentrējas uz ilgtspējīga patēriņa un ražošanas prakses ieviešanu privātajā sektorā.

2018. gadā tika pieņemti jauni ES noteikumi par atkritumiem ar mērķi visām dalībvalstīm līdz 2030. gadam atkārtoti izmantot vai reciklēt 60 % sadzīves atkritumu un 70 % izlietoto iepakojumu, un līdz 2035. gadam tām ir jāsamazina atkritumu poligoni līdz mazāk nekā 10 %. Pirmo reizi jaunie noteikumi par atkritumiem liek dalībvalstīm pieņemt konkrētas pārtikas atkritumu rašanās novēršanas programmas, samazināt un uzraudzīt pārtikas atkritumu līmeņus un ziņot par tiem.

Zviedrijā nesens tiesību akta priekšlikums paredz samazināt pievienotās vērtības nodokli (PVN), kas maksājams par remontu, un sniegt nodokļu atlaides par remonta veikšanas darba izmaksām. Pasākums samazinās ierīču remonta izmaksas patērētājiem un mudinās viņus pasūtīt remontu, nevis atbrīvoties no tām un iegādāties jaunas ierīces.

Ar ES līdzekļu palīdzību Ļubļana ir izstrādājusi integrētu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, kas aptver 37 pašvaldības, ar reģionālu atkritumu apsaimniekošanas centru. Kopš pievienošanās ES Slovēnijas galvaspilsēta ir veicinājusi dalītu atkritumu savākšanu un reciklēšanu un par 59 % samazinājusi uz atkritumu poligonu nosūtīto atkritumu daudzumu. Tā ir veikusi ieguldījumus arī atkritumu rašanās novēršanas un atkārtotas izmantošanas veicināšanā. Tagad Ļubļana rada par 41 % atkritumu mazāk uz vienu iedzīvotāju nekā vidēji Eiropā un ir nolēmusi nebūvēt divas sākotnēji plānotās atkritumu sadedzināšanas iekārtas.

UMICORE 20 gadu laikā no Beļģijas krāsaino metālu ieguves sabiedrības ir pārvērtusies globālā materiālu tehnoloģijas un reciklēšanas grupā ar 10 000 darbiniekiem un 10,4 miljardu euro apgrozījumu, un ieguldījumiem Beļģijā, Bulgārijā, Nīderlandē un Francijā. Sabiedrība izmanto aprites ekonomikas modeli, no elektronisko un elektrisko ierīču atkritumiem atgūstot vērtīgus metālus un kritiski svarīgās izejvielas.

Pārtikas banku Eiropas federācija 2017. gadā kopā ar savām dalībniecēm labdarības organizācijām katru dienu nodrošināja 4,1 miljonu maltīšu 8,1 miljonam cilvēku. Tas tiek darīts ciešā sadarbībā ar pārtikas aprītē iesaistītajiem uzņēmējiem, lai glābtu pārtiku, kas citādi tiktu izšķiesta, un darītu to pieejamu grūtībās nonākušiem cilvēkiem.

Veikt steidzamus pasākumus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un to ietekmi

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

Klimata pārmaiņas ir viena no lielākajām mūsu paaudzes pasaules mēroga problēmām. Cīņā pret klimata pārmaiņām ir vajadzīga globāla rīcība, lai samazinātu pasaules siltumnīcefekta gāzu emisiju. ES ir ļoti aktīvi virzījusi starptautisko sabiedrību uz to, lai tiktu noslēgta globāla līmeņa klimatiskā vienošanās. Starptautiskā sabiedrība, t. sk. ES, ir apņēmusies apturēt globālās temperatūras pieaugumu krietni zem 2°C atzīmes salīdzinājumā ar pirmsindustriālā laikmeta līmeni un pielikt pūles, lai ierobežotu šo pieaugumu līdz 1,5°C. Šie mērķi, kuru pamatā ir zinātniski pētījumi Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes ietvaros, ir nostiprināti Parīzes nolīgumā. ES ir apņēmusies līdz 2020. gadam samazināt savas siltumnīcefekta gāzu emisijas par 20 % un līdz 2030. gadam – vismaz par 40 % (salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni). ES ir uz pareizā ceļa, lai sasniegtu savu emisiju samazināšanas mērķi 2020. gadam, un ir ieviesusi tiesību aktus, lai sasniegtu savu 2030. gada mērķi, t. sk. vērienīgus tiesību aktus energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu enerģijas jomā. Kopš 2013. gada “Pielāgošanās klimata pārmaiņām: ES stratēģija” atbalsta pasākumus, kuru mērķis ir padarīt ES noturīgāku pret klimata pārmaiņām. Tomēr ES ir jādara vairāk, lai pildītu Parīzes nolīgumu un krietni samazinātu savu atkarību no fosilā kurināmā, kas joprojām ir ievērojami subsidēts. Komisija 2018. gada novembrī nāca klajā ar savu ilgtermiņa redzējumu par pārtikušu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam. Tajā ir uzsvērts, kā visām nozarēm un rīcībpolitikas jomām būtu jāpalīdz panākt šo pāreju. Starptautiskā līmenī ES ārpolitika un drošības politika, attīstības, paplašināšanās un kaimiņattiecību politika aktīvi integrē klimata jomas mērķus. Cīņā pret klimata pārmaiņām ir iekļauta arī ES jaunās paaudzes tirdzniecības un investīciju nolīgumu tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļās, un tā ir arī neatņemama ES nostājas daļa G20 ietvaros, kas ir pasaules lielāko tautsaimniecību forums.

GALVENĀS TENDENCES

- ES sekmīgi turpina **atsaistīt** savas **ekonomikas izaugsmi** no **siltumnīcefekta gāzu emisijām**: laikposmā no 1990. līdz 2017. gadam ES kopējais iekšzemes kopprodukts pieauga par 58 %, savukārt kopējās siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinājās par 22 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Dalībvalstu līmenī siltumnīcefekta gāzu emisiju tendences kopš 1990. gada ievērojami atšķiras – dažas dalībvalstis ir samazinājušas emisijas par gandrīz 60 %, bet citas dalībvalstis emisijas ir palielinājušas.
- **Enerģijas patēriņa siltumnīcefekta gāzu intensitāte** – emisijas uz patērētās enerģijas vienību – laikposmā no 2000. līdz 2016. gadam samazinājās par 12,1 %.
- ES mērķis ir sasniegt 2020. gada **energoefektivitātes mērķi – 20 %**. Laikposmā no 2005. līdz 2016. gadam ES primārās enerģijas patēriņš samazinājās par 9,9 % un tās enerģijas galapatēriņš – par 7,1 %. Laikposmā no 1980. līdz 2016. gadam **ar laikapstākļiem un klimatu saistīto zaudējumu kopsumma** dalībvalstīm bija 410 miljardi euro 2016. gada vērtību izteiksmē.
- Subsīdijas fosilajam kurināmajam joprojām ir augstas. Tiek lēsts, ka ES laikposmā no 2014. līdz 2016. gadam fosilā kurināmā ražošanai un patēriņam ik gadu ir piešķirti aptuveni 112 miljardi euro.
- Pašreizējā **Eiropas daudzgadu budžetā** laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam ES vēlas panākt, ka **ar klimatu saistītiem izdevumiem** kopumā tiek atvēlēti 20 %, un ir ierosinājusi laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam palielināt šo mērķi līdz vismaz 25 %.

- No 2013. gada līdz 2018. gadam to dalībvalstu skaits, kurām ir valsts **stratēģija par pielāgošanos klimata pārmaiņām**, palielinājās no 15 līdz 25, un pārējās dalībvalstīs darbs turpinās. 2018. gadā tika lēsts, ka vietējie pielāgošanās plāni ir 26 % visu ES pilsētu un 40 % pilsētu ar vairāk nekā 150 000 iedzīvotāju.
- ES un tās dalībvalstis ir **pasaulē lielākās klimata jomas finansējuma sniedzējas**: 2017. gadā ES, Eiropas Investīciju banka un dalībvalstis piešķīra 20,4 miljardus euro, lai palīdzētu jaunattīstības valstīm risināt klimata pārmaiņas un pielāgoties tām, kas ir vairāk nekā divas reizes lielāka summa nekā 2013. gadā. Tas atbilst aptuveni pusei no pasaules kopējās summas.

GLOBĀLAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 22 ES dalībvalstis attiecībā uz 13. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 80 punktiem (no pavisam 100). Piecas ES dalībvalstis ir pasaules 20 labāko valstu skaitā.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

ES joprojām ir apņēmības pilna uzņemties vadošo lomu cīņā pret klimata pārmaiņām un sasniegs savu mērķi līdz 2030. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas vismaz par 40 %, salīdzinot ar 1990. gada līmeni. Komisija 2018. gada rudenī iesniedza priekšlikumu par ES ilgtermiņa stratēģisko redzējumu saskaņā ar Parīzes nolīgumu, kas ietver ceļus, kā līdz 2050. gadam Eiropas Savienībā panākt siltumnīcefekta gāzu emisiju neto nulles līmeni. Komisija sniedza visaptverošu redzējumu par to, kā padarīt Eiropas ekonomiku mūsdienīgāku, konkurētspējīgāku un izturētspējīgāku, kā arī sociāli taisnīgāku visiem Eiropas iedzīvotājiem, neatstājot novārtā nevienu. ES būs jāturpina uzņemties vadība klimata jomā un jācenšas panākt, lai visas pasaules valstis, kuras rada vislielāko piesārņojumu, izvirzītu vērienīgākus mērķus laikposmā pēc 2030. gada. Šajā kontekstā prioritāte arī turpmāk būs vērienīga globāla reakcija uz klimata pārmaiņu ietekmi. Turklāt katastrofu riska mazināšana, pielāgošanās klimata pārmaiņām un to mazināšana arī turpmāk būs darba kārtības galveno prioritāšu skaitā. ES turpinās sadarboties starptautiskos forumos, piemēram, Starptautiskajā Civilās aviācijas organizācijā un Starptautiskajā Jūrniecības organizācijā.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Tīra enerģija un mazemisiju un bezemisiju mobilitāte, aprites mazoglekļa ekonomika, bioekonomika un ilgtspējīgas ražošanas ķēdes, uzvedības maiņa, līdzdalības politika, prognozējoša politika taisnīgai pārejai, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, novatoriska un ilgtspējīga finansēšana, publiskā un privātā sektora partnerības, zaļais iepirkums, reformēti nodokļi (piemēram, resursu un piesārņojuma nodokļi), izglītība, zaļā digitalizācija, mākslīgais intelekts un jaunas tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, noturīga sabiedrība, multilaterālisms, vides preču un pakalpojumu ieviešana.

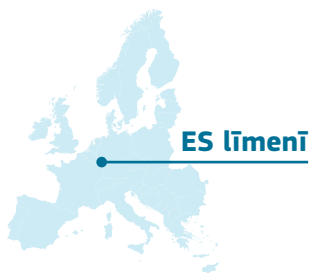
RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Nepietiekamas publiskās un privātās investīcijas, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, atgriešanās pie ekonomikas protekcionisma visā pasaulē, sociālā nevienlīdzība, pieaugošs enerģijas patēriņš un negatīvā ietekme uz vidi, ko izraisa digitalizācija, ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības iznīcināšanas turpināšanās, lēnas pārmaiņas normatīvajā vidē.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

ES Pasaulē klimata pārmaiņu alianse (*GCCA+*) tiecas uzlabot politikas dialogu un atbalstīt jaunattīstības valstis to centienos risināt klimata pārmaiņu jautājumus.

Vietējās pašvaldības ir galvenie virzītājspēki cīņā pret klimata pārmaiņām iedzīvotājiem vistuvākajā pārvaldības līmenī. ES Pilsētas mēru pakts apvieno tūkstošiem vietējo pašvaldību, kas brīvprātīgi apņēmušās īstenot ES mērķus klimata un enerģētikas jomā. Tas ir arī ievērojami palīdzējis vietējā līmenī palielināt informētību par nepieciešamību sagatavoties klimata pārmaiņu ietekmei, un vietēja mēroga pasākumiem pielāgošanās un izturētspējas jomā ir izšķiroša nozīme cilvēku un viņu īpašumu aizsardzībā.

Francija ir noteikusi, ka pašvaldībām ar vairāk nekā 20 000 iedzīvotāju (kas aptver 90 % no Francijas iedzīvotāju skaita) ir obligāti jāpieņem vietējie klimata plāni, kuros jāiekļauj sadaļas par klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām. 2018. gadā aptuveni 75 % Francijas pašvaldību bija izstrādājušas vietējos klimata pārmaiņu mazināšanas plānus, un aptuveni 55 % pašvaldību bija izstrādājušas vietējos pielāgošanās plānus. Šie rādītāji ir no 2 līdz 5 reizēm augstāki nekā valstīs, kurās šāda valsts regulējuma nav.

Ģeotermālā elektrostacija Prelogas pilsētā, Horvātijā, varēs izmantot visu ģeotermiskā sālsūdens sastāvā esošo enerģijas saturu – termiskā ūdens siltumu un ūdeni izšķīdinātu ūdens nesējslāņa gāzu, piemēram, metāna, enerģiju, neradot gandrīz nekādas siltumnīcefekta gāzu emisijas. Tas var kalpot par plānu ģeotermisko resursu ilgtspējīgākai izmantošanai ar atdarināšanas iespējām Eiropā un pasaulē.

Hydrogen Breakthrough Ironmaking Technology (HYBRIT) ir iniciatīva, ko 2016. gadā uzsāka trīs lieli Zviedrijas uzņēmumi. Tās nolūks ir izveidot dzelzs ražošanas procesu, kurā nerodas gandrīz nekādas siltumnīcefekta gāzu emisijas un kurā skābeklis no dzelzs rūdas tiek atdalīts, izmantojot ūdeņraža gāzi koksa vietā (no ogļēm).

Eiropas Solidaritātes korpuss ir ES iniciatīva, kas līdz 2020. gadam varētu veltīt vairāk nekā 40 miljonus euro, lai izveidotu uz kopienu vērsta brīvprātīgā darba iespējas jauniešiem klimata politikas un vides jomā. Viens piemērs ir *Vännö Vänner* projekts Somijā, kas deva iespēju jauniešiem no Itālijas veicināt ilgtspēju un veidot videi draudzīgu kultūrainavu Turku arhipelāgā, tādējādi piedaloties pozitīvos klimata jomas pasākumos.

Saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

No 28 ES dalībvalstīm 23 valstīm ir krasta līnija. ES krasta līnija ir 7 reizes garāka nekā ASV un 4 reizes garāka nekā Krievijas krasta līnija. Ieskaitot tās nomaļos reģionus, ES ir pasaulē lielākā jūras teritorija. ES un tās kaimiņvalstīm ir kopīgi četri galvenie jūras reģioni: Baltijas jūra, Vidusjūra, Melnā jūra un Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļa, kuru vides stāvokli ietekmē tādi svarīgi faktori kā biotopu pārveidošana, pārzveja, piesārņojums un paskābināšanās. Saskaņā ar mērījumiem Eiropas peldvietās ūdens kvalitāte ir ļoti laba, bet cilvēka darbības radītās bioloģiskās un ķīmiskās piesārņotājvielas, kā arī jūras piedrazojums joprojām nopietni apdraud Eiropas jūras ekosistēmas: 2018. gada sākumā tikai 40–58 % ES piekrastes ūdeņu bija labā ķīmiskā stāvoklī. ES vides politika, t. sk. Jūras stratēģijas pamatdirektīva, un tās integrētā jūrlietu politika nodrošina satvaru holistiskai pieejai šīm problēmām. Ir ierosināti jauni ES mēroga noteikumi attiecībā uz 10 vienreizlietojamu plastmasas izstrādājumu veidiem, kurus visbiežāk atrod Eiropas pludmalēs un jūrās, kā arī pazaudētiem un pamestiem zvejas rīkiem, kas kopā veido 70 % no visa jūras piedrazojuma. Jaunie noteikumi ļaus Eiropai izvairīties priekšgalā, risinot jautājumu, kam ir globāla ietekme. ES atbalsta piekrastes un jūras teritoriju saglabāšanu pasaulē. Ar ES **starptautisko okeānu pārvaldības programmu** mūsu okeānu nākotnei tika izveidots visaptverošs satvars starptautiskās okeānu pārvaldības stiprināšanai, lai nodrošinātu, ka okeāni ir droši, tīri, izmantoti likumīgi un ilgtspējīgi. Turklāt ES tirdzniecības un investīciju nolīgumos ir iekļauti īpaši noteikumi par dabas resursu, piemēram, jūras bioloģiskās daudzveidības un zivsaimniecības, ilgtspējīgu apsaimniekošanu un saglabāšanu. ES Zemes novērošanas programma *Copernicus* nodrošina arī okeāna monitoringa produktus, lai uzlabotu ūdens kvalitāti.

GALVENĀS TENDENCES

- Laikā no 2012. līdz 2016. gada beigām **jūras aizsargājamo teritoriju** platība Eiropā ir gandrīz divkāršojusies (no 6 % līdz 10,8 % no ES jūras virsmas), un tā turpina pieaugt, galvenokārt pateicoties ES “Natura 2000” jūras tīklam. 2016. gadā trīs Eiropas reģioni pārsniedza 10 % Aiči mērķi bioloģiskās daudzveidības jomā (Baltijas jūra, Vidusjūra un Melnā jūra), bet Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļa bija ļoti tuvu mērķim (9,9 %).
- Saskaņā ar pēdējo pieejamo novērtējumu lielākajai daļai individuālo jūras biotopu un sugu aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs. Kopš 1988. gada ir vērojams konsekvents un satraucošs okeānu skābuma līmeņa pieaugums. Kopš 2008. gada ir panākts ievērojams progress, nosakot, uzraugot un novērtējot labu **jūras vides stāvokli**, kas ir priekšnoteikums, lai noteiktu progresu virzībā uz tīriem un veselīgiem okeāniem un jūrām.
- Ir uzlabojusies **zvejniecības ilgtspēja** Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļā, kur tiek iegūti 75 % ES nozvejas apjoma. To komerciāli svarīgu sugu zivju krājumu skaits, kas nozvejotas ilgtspējīgā daudzumā, ir palielinājies no 34 % 2007. gadā līdz 60 % 2015. gadā. Zivsaimniecība Vidusjūrā un Melnajā jūrā nevirzās uz ilgtspēju tādā pašā tempā. Vidusjūrā vairāk nekā 80 % krājumu ir pārzvejoti.
- Eiropas Savienībā **zilā ekonomika** ir 2,5 reizes lielāka par tās aviācijas un aizsardzības ekonomiku kopā. Tā rada apgrozījumu 566 miljardu euro apmērā gadā (par 7,2 % vairāk nekā 2009. gadā) un tajā ir nodarbināti 3,5 miljoni cilvēku (par 5 % vairāk nekā 2014. gadā), kas ir par attiecīgi 7,2 % un 2 % vairāk nekā 2009. gadā. Vairākās ES dalībvalstīs zilā ekonomika ir augusi straujāk nekā valsts ekonomika. Apvienotā Karaliste, Spānija, Itālija, Francija un Grieķija ir nozīmīgākās Eiropas zilās ekonomikas valstis.

GLOBALAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka četras ES dalībvalstis attiecībā uz 14. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 60 punktiem (no pavisam 100). Piecas ES dalībvalstis ir pasaules 20 labāko valstu skaitā. Kopumā tas ir zemākais vērtējums par IAM ES dalībvalstīs ar lielām atšķirībām starp dalībvalstīm.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

ES arī turpmāk aktīvi iesaistīsies starptautiskās okeānu pārvaldības veidošanā visos attiecīgajos starptautiskajos forumos un divpusējās attiecībās ar galvenajiem partneriem pasaulē, ņemot vērā to, ka aptuveni 60 % okeānu atrodas ārpus valstu jurisdikcijas. Vajadzīgi papildu centieni starpnozaru un pārrobežu sadarbības jomā, jo īpaši reģionālā līmenī, lai risinātu pašreizējās un jaunās problēmas. Šis impulss pastiprināsies līdz ar okeānu zinātnei veltītās 2021.–2030. gada ANO desmitgades izvēšanu, kurā ES ir aktīvi iesaistīta. ES turpinās veicināt aizsargājamo teritoriju izveidi, kā arī to efektīvu un zinātniski pamatotu pārvaldību. Vajadzīgi papildu centieni ilgtspējīgas zivsaimniecības nodrošināšanai, jo īpaši Vidusjūrā un Melnajā jūrā. Jūras piesārņojums, t. sk. plastmasa, troksnis un barības vielas, kas tiek novadītas ūdenī lauksaimniecības darbības rezultātā, joprojām radīs problēmas. Jaunu plastmasas atkritumu nonākšana okeānā, iespējams, laika gaitā varētu samazināties, bet plastmasa, kas jau atrodas okeānā, turpinās radīt negatīvas sekas. Pastiprināti jārikojas, lai samazinātu kuģu ekspluatācijas atkritumu izmešanu jūrā un citu veidu, jo īpaši barības vielu un trokšņa, piesārņojumu. Zilā ekonomika Eiropā turpinās uzplaukt. Tiek lēsts, ka līdz 2030. gadam globālā zilā ekonomika varētu divkāršoties. Eiropai tas nozīmētu 10,8 miljonus darbvieta un apgrozījumu vairāk nekā 1 triljona euro apmērā. Līdz 2021. gadam attiecībā uz visiem ES ūdeņiem tiks izstrādāti uz ekosistēmu balstīti jūras telpiskie plāni.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Starptautiskā un reģionālā okeānu pārvaldība, uzvedības maiņa, sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, lielle dati, Zemes novērošana, mākslīgais intelekts, zemūdens un jaunās tehnoloģijas (piemēram, molekulārzinātne), pētniecība un inovācija, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, kolektīvā finansēšana un citi novatoriskas finansēšanas veidi, ilgtspējīgas finanses, publiskā un privātā sektora partnerības, zaļais iepirkums, reformēti nodokļi (piemēram, resursu izmantošanas un piesārņojuma nodokļi), lietu internets, izglītība, digitalizācija, sadarbīgā un apertes mazoglekļa ekonomika.

RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Vides degradācija un klimata pārmaiņas, piesārņojums, bezatbildīgs tūrisms, pārzveja, nelegāla, neregistrēta un neregulēta zveja, sociālā nevienlīdzība.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

2017. gadā izveidotā Transatlantiskā okeāna pētniecības alianse ir ES, Brazīlijas un Dienvidāfrikas sadarbība, kuras mērķis ir padziļināt zinātnes atziņas par jūras ekosistēmām un mijiedarbību ar okeāniem, klimata pārmaiņām un pārtiku.

ES, tās dalībvalstis un partneri strādā pie konkrētu pasākumu kopuma, lai līdz 2020. gadam panāktu veselīgu un produktīvu jūras vidi Baltijas jūrā, Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļā un Vidusjūrā, kam pamatā ir uzraudzība un novērtēšana. Turklāt ES veicina papildinošas vērienīgas reģionālās iniciatīvas saistībā ar individuālām slodzēm, piemēram, 2017. gada saistības par 80 % samazināt *NOx* emisijas no kuģiem, kas darbojas Baltijas jūrā, lai novērstu eitrofikācijas problēmu šajā reģionā.

Francija nesen noteica jaunas aizsargājamas jūras teritorijas. To vidū vislielākā *Natura 2000* jūras teritorija, kas nosaukta *Mers Celtiques – Talus du golfe de Gascogne* un aptver vairāk nekā 62 320 km², nodrošinās aizsardzību rifu biotopiem un mobilām jūras sugām, cūkdelfīniem un lielajiem delfīniem.

Projekts *Clean Archipelago* ir publiskā un privātā sektora daudzpusēja ieinteresēto personu partnerība, ko vada Toskānas reģions Itālijā un kas noris sadarbībā ar Itālijas Vides ministriju, *Unicoop Firenze* un citām apvienībām. Tas tika uzsākts 2018. gada aprīlī sadarbībā ar 10 kuģiem no zvejnieku kooperatīvās sabiedrības. Šā projekta mērķis ir attīrīt jūru no piedrazojuma. Partnerības mērķis ir piedāvāt zvejniekiem ekonomiskus stimulus savākt izzvejoto plastmasu un nogādāt to savākšanas punktos ostās. Izzvejtā plastmasa tad tiks pārstrādāta.

Fish Forward ir projekts, kuru vada *WWF Austria* un kurā apvienoti 17 partneri, kas sadarbojas ar patērētājiem, uzņēmumu sektoru un valdības iestādēm, lai atbalstītu jūras produktu sociāli taisnīgu un klimata ziņā pārdomātu ražošanu un patēriņu. Tas nodrošina atbildīgu zvejniecības pārvaldību un izsekojamību, veicinot okeānu un jūras resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Aizsargāt, atjaunot un veicināt sauszemes ekosistēmu ilgtspējīgu izmantošanu, ilgtspējīgi apsaimniekot mežus, apkarot pārtuksnešošanos un novērst zemes degradāciju, veicināt tās atjaunošanu un apstādināt bioloģiskās daudzveidības izzušanu

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

Ir panākts ievērojams progress, nostiprinot ES dabas aizsardzības tiesību aktu pamatā esošo politikas satvaru un zināšanu bāzi un ES bioloģiskās daudzveidības stratēģiju 2020. gadam. Pēc gadsimtiem ilgas mežu platību samazināšanās un degradācijas Eiropas meži patlaban ir atguvušies un sedz vairāk nekā 40 % no ES teritorijas, taču ir jāuzlabo to aizsardzības statuss. Dabas resursi nosaka ekoloģiskos ierobežojumus mūsu sociālekonomiskajām sistēmām ("planētas iespējas"). Starpvaldību zinātnes un politikas platformas bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu jomā nesenie ziņojumi skaidri parāda, ka gan augsnes degradācija, gan bioloģiskās daudzveidības zudums ilgstoši un postoši ietekmē cilvēku sabiedrību. Neraugoties uz panākto progresu, ražošanas un patēriņa modeļu radītais spiediens uz Eiropas un pasaules dabas kapitālu joprojām ir liels un, visticamāk, turpinās pieaugt. Planētas iespēju robežu pārkāpšana var apdraudēt vai pat uz pretējo pusi mainīt dzīves standartu attīstību. Starptautiskajā līmenī ES izmanto savu ārējās politikas darba kārtību, lai sekmētu šo programmu. Tā aktīvi atbalsta daudzpusējus vides nolīgumus, rosina veikt politikas pārmaiņas partnervalstīs, veicina korporatīvo sociālo atbildību un atbildīgu darījumdarbību un integrē vides jautājumus visās darbībās.

GALVENĀS TENDENCES

- Ir pieaudzis **Natura 2000 tīklā aizsargājamo teritoriju** skaits, kā arī šo teritoriju saglabāšanas pasākumi, par kuriem ir ziņots attiecībā uz gandrīz 70 % šo teritoriju (2018. gads). ES 2017. gadā aizsargāja vairāk nekā 790 000 km² sauszemes biotopu, kas aptver 18,2 % no ES sauszemes teritorijas. Dalībvalstis, kurās ir vislielākais aizsargājamo teritoriju procentuālais īpatsvars, ir Slovēnija (37,9 %), Horvātija (36,6 %) un Bulgārija (34,5 %).
- ES ziņojums par dabas stāvokli par Eiropas nozīmes sugu un biotopu aizsardzības statusu liecina, ka daudzām sugām un biotopiem nav labvēlīgs aizsardzības statuss. Visā ES tikai 23 % novērtēto sugu un 16 % novērtēto biotopu 2012. gadā bija "labvēlīgs" statuss, bet tikai 52 % putnu sugu bija "drošs" statuss. Vispārīgāk runājot, bioloģiskās daudzveidības stratēģijas līdz 2020. gadam vidusposma pārskatā apstiprināts, ka bioloģiskās daudzveidības izzušana un ekosistēmu pakalpojumu degradācija ES ir turpinājusies.
- **Meži** 2015. gadā klāja 41,9 % no ES kopējās zemes platības. Laikposmā no 2009. līdz 2015. gadam ES mežu īpatsvars attiecībā pret kopējo sauszemes teritoriju nedaudz palielinājās, proti, par 2,6 %.
- 2015. gada ziņojumā par vides stāvokli (Eiropas Vides aģentūra) ir uzsvērts sliktais **augšņu stāvoklis** Eiropā. Centieni risināt un mazināt ūdens radītās augšņu erozijas problēmu ir devuši nelielus pozitīvus rezultātus: integrējot kopējās lauksaimniecības politikas pasākumu iespējamo ietekmi uz augšņu eroziju, tiek lēsts, ka laikposmā no 2000. līdz 2012. gadam ES teritorijas, kuras apdraud ūdens radīta nopietna augšņu erozija, tika samazinātas par 14 %. Tomēr, neraugoties uz centieniem ierobežot augšņu sablīvēšanos, zemes pārvēršana mākslīgi izveidotās platībās ES gadu gaitā ir paātrinājusies, pieaugumam laikposmā no 2012. līdz 2015. gadam par aptuveni 6 % pārsniedzot pieaugumu laikposmā no 2009. līdz 2012. gadam. Turklāt 45 % no ES lauksaimniecības platības augsnē ir zems organiskā satura līmenis (kas ietekmē augšņu un bioloģisko daudzveidību).

GLOBĀLAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 19 ES dalībvalstis attiecībā uz 15. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 70 punktiem (no pavisam 100). 14 ES dalībvalstis ir pasaules 20 labāko valstu skaitā.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

Pašreizējie pasaules un Eiropas novērtējumi liecina par pastāvīgām tendencēm virzībā uz bioloģiskās daudzveidības izzušanu un zemes un ekosistēmu degradāciju, kas nelabvēlīgi ietekmē ekosistēmu pakalpojumus (pārtiku, ūdeni, materiālus, enerģiju utt.), tādējādi apdraudot Eiropas ekonomisko izlaidi un labklājību. Īstenošanas centieni attiecībā uz ES dabas aizsardzības tiesību aktiem ir ievērojami jāpalielina, lai nodrošinātu, ka līdz 2030. gadam ES ievērojami uzlabos to ES nozīmes sugu un biotopu aizsardzības statusu, kuri ir aizsargāti saskaņā ar putnu un biotopu noteikumiem. Jāpastiprina arī mežu bioloģiskās daudzveidības atjaunošanās temps. ES būs jāuzņemas nozīmīga loma Konvencijas par bioloģisko daudzveidību 15. pušu konferencē Pekinā (Ķīna) 2020. gada beigās, un paredzams, ka tajā tiks pieņemts jauns globālais bioloģiskās daudzveidības satvars laikposmam pēc 2020. gada, lai novērstu bioloģiskās daudzveidības izzušanu visā pasaulē.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Uzvedības maiņa, sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, sabiedrības spiediens izmantot ilgtspējīgas ražošanas ķēdes (agroekoloģija, bioloģiskā lauksaimniecība), korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, kolektīvā finansēšana un citi novatoriskas finansēšanas veidi, ilgtspējīgas finanses, publiskā un privātā sektora partnerības, zaļais iepirkums, dabā balstītu risinājumu plašāka izmantošana, reformēti nodokļi (piemēram, resursu izmantošanas un piesārņojuma nodokļi), izglītība, mākslīgais intelekts un jaunas tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, sadarbīgā un aprītes mazoglekļa ekonomika, noturīga sabiedrība, multilaterālisms, atvērta un godīga tirdzniecība, ilgtspējīgs tūrisms.

RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Vides degradācija un klimata pārmaiņas, skepticisms attiecībā uz vides jautājumiem un ar to saistītā politikas maiņa, īstermiņa domāšana, pretestība pret pārmaiņām pārtikas ražošanas sistēmā, mazās publiskās un privātās investīcijas, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, sociālā nevienlīdzība.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

ES līmenī

ES 2017. gadā pieņēma rīcības plānu dabai, cilvēkam un ekonomikai. Plāna mērķis ir paātrināt ES tiesību aktu īstenošanu un progresu ceļā uz ES 2020. gada mērķi – apturēt un pavērst pretējā virzienā bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu izzušanu – un labāk ņemt vērā sociālekonomiskos mērķus. To papildināja iniciatīva, kuras mērķis bija novērst apspēkoto skaita samazināšanos ES un veicināt pasaules mēroga saglabāšanas centienus.

Dalībvalstu līmenī

Ar nesen pieņemto Francijas tiesību aktu “Bioloģiskās daudzveidības, dabas un ainavu atgūšana” ir izveidota jauna Francijas Bioloģiskās daudzveidības aģentūra. 2018. gada 4. jūlijā Bioloģiskās daudzveidības plānā ir uzsvērts, cik svarīgi ir kopīgi risināt klimata pārmaiņu un bioloģiskās daudzveidības izzušanas problēmas, un tajā ir ietverti jauni mērķi attiecībā uz aizņemtās zemes platību tīro pieaugumu, pilsētu zaļajām zonām, agroekoloģiju un augsnes aizsardzību, kā arī darbības, kas saistītas ar maksājumiem par vides pakalpojumiem, apspēkoto skaitu un ekosistēmas atjaunošanu.

Reģionālajā/ vietējā līmenī

Vācijā Bādenes-Virtembergas federālā zeme palielināja finansējumu dabas aizsardzībai no 30 miljoniem euro līdz 90 miljoniem euro 10 gadu laikā. Nacionālo parku izveidošana un ekosistēmu atjaunošana nodrošina ieguvumus lauksaimniekiem un ekonomikai, t. sk. jaunuzņēmumiem, kuri ražo iepakojuma papīru no zālājiem ar lielu bioloģisko daudzveidību, kā arī dabas tūrisma nozarei.

Uzņēmumu līmenī

59 Austrijas lauksaimnieki, *SPAR* un *WWF* ir izveidojuši spēcīgu aliansi projektā “Veselīga augsne veselīgai pārtikai”. Garantējot saražoto dārzeņu pārdošanu un lauksaimniekiem maksājot prēmiju 30 euro apmērā par vienu augsnē uzglabāto tonnu CO₂, *SPAR* veicina ilgtspējīgu augsnes apsaimniekošanas praksi. Augsnes paraugus izmanto, lai uzraudzītu projekta efektivitāti.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī

Grieķijas Ornitoloģijas biedrība, *WWF Greece*, Bulgārijas Putnu aizsardzības biedrība un Karaliskā Putnu aizsardzības biedrība apvienoja spēkus, lai apturētu balto grifu populācijas samazināšanos Balkānu reģionā. Tās paplašināja savu pārrobežu pieeju, attiecinot to arī uz citām valstīm šīs sugas pārlidojumu ceļā.

Veicināt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai, nodrošināt taisnīgas tiesas pieejamību visiem un izveidot efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas institūcijas visos līmeņos

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

ES ir viens no visveiksmīgākajiem miera projektiem pasaulē. Dibināšanas līgumu (no kuriem pirmais tika parakstīts 1957. gadā) virzīta, ES var atskatīties uz 60 miera, demokrātijas un solidaritātes gadiem. 2012. gadā ES tika piešķirta Nobela Miera prēmija par miera, samierināšanas, demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanu Eiropā. Tiesiskuma un ES pamatvērtību veicināšana un uzturēšana ir būtiska ES prioritāte gan tās robežās, gan ārējās attiecībās. Šajā ziņā efektīvām tiesu sistēmām ir izšķiroši svarīga loma. Tās nodrošina, ka iedzīvotāji var pilnībā izmantot savas tiesības un uzņēmumi gūst labumu no juridiskās noteiktības un ieguldījumiem labvēlīgas vides vienotajā tirgū. ES mudina dalībvalstis uzlabot to tiesu sistēmu neatkarību, kvalitāti un efektivitāti, t. sk. izmantojot efektīvu uzraudzību ar Eiropas pusgada un ES rezultātu apkopojuma tiesiskuma jomā palīdzību. Kopumā Komisija nodrošina tiesiskuma un citu ES pamatvērtību ievērošanu, izmantojot visus tās rīcībā esošos rīkus un instrumentus. Viena no Eiropas sabiedrības problēmām ir korupcija, kas apdraud uzticēšanos demokrātiskajām iestādēm un vājina politiskās vadības pārskatatbildību. Komisijai ir politiskas pilnvaras uzraudzīt cīņu pret korupciju un īstenot visaptverošu ES pretkorupcijas politiku. Ārējās attiecībās ES ar savas ārpolitikas un drošības politikas starpniecību veicina starptautisko mieru un palīdz partnervalstīm risināt nestabilas situācijas, izveidot pārskatatbildīgas un pārredzamas iestādes, veicināt uz līdzdalību balstītu lēmumu pieņemšanu un nodrošināt iekļaujošus un ticamus vēlēšanu procesus. Cilvēktiesības, dzimumu līdztiesība, iekļaušana un nediskriminācija ir Eiropas Konsensa par attīstību pamatā. Ar paplašināšanās un kaimiņattiecību politikas palīdzību tā vēl vairāk veicina mieru un stabilitāti. Proti, ES aktīvi veicina un palīdz ES kandidātvalstīm tiesiskuma, tiesu sistēmas reformas, cīņas pret korupciju un organizēto noziedzību, drošības, pamattiesību un demokrātisku iestāžu nodrošināšanā.

GALVENĀS TENDENCES

- Ir uzlabojusies cilvēku **izpratne par noziegumiem, vardarbību vai vandālismu**; 2016. gadā 13,0 % Eiropas iedzīvotāju uzskatīja, ka viņus ietekmē šīs problēmas, kas ir par 2,9 procentpunktiem mazāk nekā 2007. gadā.
- 2018. gada ES rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā liecina, ka salīdzinājumā ar 2010. gadu **tiesu sistēmu efektivitāte** dalībvalstīs ir uzlabojusies vai saglabājusies stabila gandrīz visās dalībvalstīs ar ļoti nedaudziem izņēmumiem. Tomēr civilietu un komercietu tiesvedība vairākās dalībvalstīs joprojām ir ļoti ilga.
- ES **vispārējās valdības izdevumi tiesu iestādēm** 2007.–2016. gadā pieauga par vairāk nekā 11 %, 2016. gadā sasniedzot nedaudz vairāk par 50 miljardiem euro. Šis izaugsmes temps bija nedaudz mazāks nekā IKP pieaugums.
- 2018. gadā 56 % ES iedzīvotāju **tiesu un tiesnešu neatkarību** savā valstī atzina par “ļoti labu” vai “diezgan labu”, kas ir par četriem procentpunktiem vairāk nekā 2016. gadā.
- Saskaņā ar *Transparency International* **korupcijas** uztveres indeksu ES dalībvalstīs 2017. gadā joprojām ierindojās starp vismazāk korumpētajām valstīm pasaulē un veidoja pusi no pasaules 20 vismazāk korumpēto valstu saraksta.
- **Tiesiskuma** stāvoklis dažās dalībvalstīs rada bažas, kas tiek risinātas ar virkni pasākumu ES līmenī.

GLOBALAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 19 ES dalībvalstis attiecībā uz 16. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 70 punktiem (no pavisam 100). Deviņas ES dalībvalstis ir pasaules 20 labāko valstu skaitā.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

ES turpina piedzīvot miermīlīgus laikus. Ar paplašināšanās un kaimiņattiecību politikas palīdzību tā vēl vairāk veicina mieru un stabilitāti. ES aktīvi veicina un palīdz arī ES kandidātvalstīm tiesiskuma, tiesu sistēmas reformas, cīņas pret korupciju un organizēto noziedzību, drošības, pamattiesību un demokrātisku iestāžu nodrošināšanā. ES ārējās attiecības un attīstības politika arī veicina mieru citviet pasaulē. Turklāt ES turpina sekmēt un nodrošināt tiesiskumu savās dalībvalstīs. Ir jā dara vairāk, lai dažās dalībvalstīs uzlabotu valsts tiesu sistēmas efektivitāti, kvalitāti un neatkarību. Starptautiskā līmenī vairākās valstīs ir vērojama virzība uz autoritārām pārvaldības sistēmām. Līdz ar to demokrātijas, cilvēktiesību un tiesiskuma veicināšana joprojām būs ES būtiska prioritāte gan iekšējās, gan ārējās attiecībās. ES turpinās strādāt, lai uzlabotu tiesu iestāžu pieejamību, apkarotu krāpšanu, noziedzību un vērstos pret mainīgajiem drošības apdraudējumiem, vēl vairāk uzlabojot sadarbību un informācijas apmaiņu starp ES dalībvalstu policijas un tiesībsargāšanas iestādēm, un veicinās starptautisko sadarbību šajā jomā.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

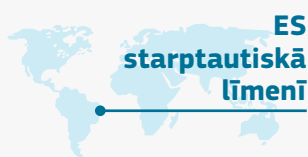
Kultūras vērtības, kuras respektē pamattiesību ievērošanu, sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, izglītība, digitalizācija, mākslīgais intelekts un jaunās tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, noturīga infrastruktūra un sabiedrība, multilaterālisms, atklāta un godīga tirdzniecība, attīstības palīdzība.

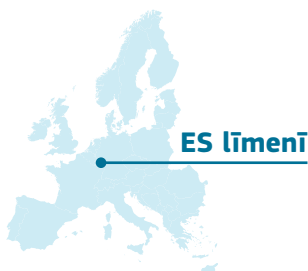
RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, klimata pārmaiņas un vides degradācija, migrācija un piespiedu pārvietošana, atgriešanās pie ekonomikas protekcionisma visā pasaulē, starptautiskās sadarbības trūkums, tiesiskuma problēmas, populisms, sociālā nevienlīdzība.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

ES 2017. gada noteikumi attiecībā uz “konfliktu izrakteniem” paredz piegādes ķēdes pienācīgas pārbaudes pienākumus ES importētājiem, kuri importē alvu, tantalu, volframu un zeltu, lai nodrošinātu, ka tie tiek iegūti atbildīgi, bez bruņotu konfliktu tiešas vai netiešas finansēšanas un neradot cilvēktiesību pārkāpumus konfliktu skartās un augsta riska zonās.

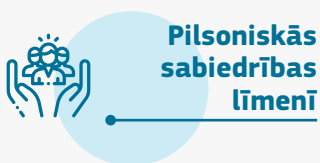
Eiropas Prokuratūra tika izveidota 2017. gadā kā neatkarīga Eiropas prokuratūra ar pilnvarām izmeklēt noziegumus, kas skar ES finanšu intereses, un saukt pie atbildības par tiem. Pēc trīs gadu ilga izveides posma Eiropas Prokuratūra varētu sākt darboties 2020. gada beigās. Tas būs izšķirīgs uzlabojums cīņā pret krāpšanu, korupciju un citiem noziegumiem pret ES budžetu.

Francijas 2017. gada likums par modrības pienākumu rada uzņēmumiem pienākumu ieviest noteikumus, ar ko nodrošina, ka to meitasuzņēmumi, piegādātāji un apakšuzņēmēji visā pasaulē ievēro labu praksi sociālajā, vides un ētikas jomā. Likuma mērķis ir palielināt uzņēmumu izpratni par to lomu traģēdiju novēršanā Francijā un ārvalstīs un nodrošināt, ka cietušie saņem kompensāciju par jebkādu kaitējumu, kas nodarīts, pārkāpjot uzņēmumu jauno pienākumu ieviest modrības plānus. Likumu piemēro uzņēmumiem ar galveno mītni Francijā, kuros strādā vairāk nekā 5000 darbinieki, vai uzņēmumiem ar galveno mītni ārzemēs, kuros strādā vairāk nekā 10 000 darbinieki.

2011. gadā Dānijas konteinerkuģniecības uzņēmums *Maersk Line* kopā ar citiem dalībniekiem nodibināja jūras korupcijas apkarošanas tīklu. Šāda starpnozaru partnerība, ko veido kuģniecības uzņēmumi, kravas īpašnieki un pakalpojumu sniedzēji, sadarbojas ar galvenajām ieinteresētajām personām, tostarp valdībām un starptautiskām organizācijām, lai identificētu un mazinātu korupcijas cēloņus jūrniecības nozarē.

Slovākijā valdība veicina pilsoniskās sabiedrības un nevalstisko organizāciju iesaistīšanos valsts politikas veidošanā, īstenošanā un kontrolē dažādās jomās. Vides politikas jomā ir izveidots “zaļais trijstūris” (*Green Tripartite*), lai virzītu nevalstisko dalībnieku ieteikumus politikas veidošanas un īstenošanas procesā.

Stiprināt globālās partnerības īstenošanas līdzekļus un atjaunot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai

EIROPAS SAVIENĪBA ŠOBRĪD

PĀRSKATS

Ilgtspējīgas attīstības mērķi ir transversāla dimensija ES globālās ārpolitikas un drošības politikas stratēģijas īstenošanā, kurā izklāstīts redzējums par vienotu ES iesaisti pasaulē. Eiropas Konsenss par attīstību nodrošina satvaru ES un dalībvalstu kopējai pieejai attīstības politikai, kam pamatā ir ilgtspējīgas attīstības mērķi. Pamatojoties uz principu, ka attīstības jomā politikai jābūt saskanīgai, ES mērķis ir maksimāli palielināt saskanību un veidot sinerģiju starp savām dažādajām rīcībpolitikas jomām, lai atbalstītu partnervalstis ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā. Patlaban ES ir pasaulē lielākā oficiālās attīstības palīdzības sniedzēja. Pēdējo desmit gadu laikā lomu līdzsvars ir mainījies – no līdzekļu devēja un saņēmēja attiecībām uz vienlīdzīgāku partnerību. ES paplašināšanās politika un pārskatītā Eiropas kaimiņattiecību politika ir vērsta uz politikas un ekonomikas pamatprincipiem, tostarp tiesiskumu, cilvēktiesībām, demokrātiju un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un attīstību, pilnībā ievērojot Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam. ES iesaiste humānās palīdzības jomā ietver darbu ciešā partnerībā ar daudzām humānās palīdzības un attīstības jomas ANO un pilsoniskās sabiedrības starptautiskām organizācijām, tiecoties nodrošināt cilvēka cieņu. Uz vērtībām balstītā ES tirdzniecības un investīciju politika, kas izklāstīta stratēģijā “Tirdzniecība visiem”, aptver visus ilgtspējīgas attīstības mērķus, integrējot ilgtspējīgas attīstības īstenošanu visās tās dimensijās. ES joprojām stingri atbalsta vispārēju, uz noteikumiem balstītu, atvērtu, nediskriminējošu un taisnīgu daudzpusēju tirdzniecības sistēmu, kuras pamatā ir Pasaules Tirdzniecības organizācija (PTO), un aktīvi strādā, lai saglabātu un stiprinātu PTO visās tās funkcijās. ES arī cieši sadarbojas ar citām starptautiskām organizācijām, piemēram, Augstā cilvēktiesību komisāra biroju (OHCHR), Starptautisko Darba organizāciju (SDO) un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (ESAO), lai veicinātu cilvēktiesības, korporatīvo sociālo atbildību un atbildīgu darījumdarbību, kā arī sociālo un vides mērķu sasniegšanu savā tirdzniecības politikā. ES G20 ietvaros aktīvi veicina ANO Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam un IAM īstenošanu. ES ar Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada palīdzību stiprina savu fiskālo un ekonomikas pārvaldību, tādējādi sekmējot globālo makroekonomikas stabilitāti. Izmantojot savu labāka regulējuma programmu, Komisija veicina politikas saskaņotību.

GALVENĀS TENDENCES

- ES ir **pasaulē lielākā oficiālās attīstības palīdzības sniedzēja**, 2017. gadā nodrošinot 75,7 miljardus euro. Turklāt kopējā ES oficiālās attīstības palīdzības un nacionālā kopienākuma (NKI) attiecība – 0,5 % 2017. gadā – bija ievērojami lielāka nekā vairumam citu ESAO līdzekļu devēju, piemēram, Kanādai, Japānai vai Amerikas Savienotajām Valstīm. Zviedrija, Dānija, Luksemburga un Apvienotā Karaliste ir sasniegušas mērķi oficiālajai attīstības palīdzībai tērēt 0,7 % no NKI (2017. gads).
- Ir pastiprinājušās **tirdzniecības attiecības ar jaunattīstības valstīm**. Eksports var radīt pašmāju darbvietas un ļaut jaunattīstības valstīm iegūt ārvalstu valūtu, ko var izmantot citu vajadzīgo preču importam. ES importa apjoms no jaunattīstības valstīm laikposmā no 2002. līdz 2017. gadam ir palielinājies vairāk nekā divas reizes.
- No 2002. līdz 2017. gadam palielinājās **ES importa īpatsvars no vismazāk attīstītajām valstīm**. Tomēr importa apjoms no gandrīz 50 vismazāk attīstītajām valstīm 2017. gadā joprojām veidoja tikai 2,0 % no visa importa ES. Pēdējo dažu gadu laikā ES ir vismazāk attīstītajās valstīs nostiprinājusi savu galvenā eksporta tirgus lomu: tās īpatsvars pasaules vismazāk attīstīto valstu preču eksportā palielinājās no 20,5 % 2012. gadā līdz gandrīz 25 % 2016. gadā, kam sekoja Ķīna (21 %) un ASV (8,2 %).

- Izšķiroša nozīme ir palīdzībai jaunattīstības valstīm to **iekšzemes resursu** palielināšanā. ES pieeja budžeta atbalstam partnervalstīm ir pielāgota, lai labāk veicinātu IAM, uzlabotu valstu politikas orientāciju uz rezultātiem un nodrošinātu spēju veidošanu, labāk palīdzot uzlabot pārvaldību un publisko finanšu valdību, t. sk. korupcijas apkarošanas pasākumus.
- **Nodokļu** sloga **novirzīšana** no darbaspēka uz vidi var veicināt nodarbinātību, samazināt nevienlīdzību un ierobežot slodzi uz vidi. Vides nodokļu īpatsvars kopējos ES nodokļu ieņēmumos ir palicis gandrīz nemainīgs (6,8 % 2002. gadā un 6,1 % 2017. gadā).

LOBĀLAIS VĒRTĒJUMS

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka sešas ES dalībvalstis attiecībā uz 17. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 70 punktiem (no pavisam 100). Trīs ES dalībvalstis ir pasaules 20 labāko valstu skaitā.

EIROPAS SAVIENĪBA 2030. GADĀ

ES PAŠREIZĒJĀS TENDENCES UN VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

Problēmas, ar ko saskaras Eiropa un pasaule, būs sarežģītākas, savstarpēji vairāk saistītas un globālākas nekā jebkad agrāk. Globālas partnerības nabadzības izskaušanas un visu pārējo IAM jomās būs neizstājamas. Tāpēc starptautiskajā līmenī ES turpinās veicināt uz noteikumiem balstītas daudzpusējas starptautiskās kārtības saglabāšanu un stiprināšanu ar Apvienoto Nāciju Organizāciju tās centrā. Tas ir nepieciešams nosacījums, lai nodrošinātu īstenošanas līdzekļus. ES turpinās izmantot savu uz vērtībām balstīto tirdzniecības politiku, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību, t. sk. korporatīvo sociālo atbildību un atbildīgu darījumdarbību, un turpinās stingri atbalstīt Pasaules Tirdzniecības organizāciju. Piemēram, lai uzlabotu rezultātus, pēc iespējas efektīvāk dalot darbu, ES un tās dalībvalstis kā efektīvu līdzekli, lai īstenotu attīstības sadarbības partnerības, izmantos kopīgu plānošanu un kopīgu īstenošanu. Tas nozīmē, ka tās kopīgi definē, kuram līdzekļu devējam būtu jāstrādā konkrētajā nozarē. Turklāt ES iestādes un dalībvalstis turpinās ieguldīt lielākas pūles, lai īstenotu Adisabebas rīcības programmu, kas ir globālais satvars Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam finansēšanai un kas uzsver zinātnes, tehnoloģijas un inovācijas nozīmi. Nākamā ES pētniecības un inovācijas programma (2021.–2027. gadam) “Apvārsnis Eiropa” uzsver starptautiskās zinātniskās sadarbības centrālo lomu IAM sasniegšanā. ES ir labā situācijā attiecībā uz lielāko daļu attīstības saistību finansēšanu līdz 2030. gadam. Arī Eiropas Savienībā tiks veicinātas partnerības ilgtspējīgai attīstībai.

IESPĒJAS UN POZITĪVIE FAKTORI

Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, labāks regulējums, izglītība, digitalizācija, mākslīgais intelekts, jaunas tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, efektīva tehnoloģiju nodošana un zināšanu apmaiņa, Zemes novērošana, brīvprātīgais darbs, kolektīvā finansēšana un citi novatoriskas finansēšanas veidi, ilgtspējīgas finanses, publiskā un privātā sektora partnerības, multilaterālisms, atvērta un godīga tirdzniecība, attīstības palīdzība.

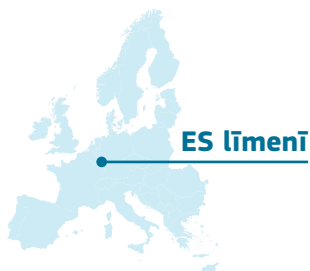
RISKI UN NEGATĪVIE FAKTORI

Ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, ekonomikas protekcionisms, starptautiskās sadarbības trūkums, esošo daudzpusējo iestāžu vājināšana.

RĪCĪBPOLITIKAS AKTUALITĀTES

ES sadarbojas ar citiem G20 partneriem un starptautiskajām organizācijām G20 pakta ar Āfriku ietvaros ar mērķi palielināt investīcijas iesaistītajās Āfrikas valstīs. ES atbalstīs arī trīspusējo sadarbību – dienvidu virzītas partnerības starp divām vai vairākām jaunattīstības valstīm ar attīstītas valsts vai daudzpusējas organizācijas atbalstu –, kura ir svarīgs instruments, ar ko sasniegt jaunattīstības valstis un citas ieinteresētās personas.

Eiropas ārējo investīciju plāns un Eiropas Fonds ilgtspējīgai attīstībai piedāvā ES budžetu kā garantiju, lai atraisītu un palielinātu investīcijas Āfrikā un tās kaimiņu reģionos. To uzmanības centrā ir nestabilitātes, konfliktu un vardarbības skartas valstis, valstis, kam ir tikai sauszemes robežas, un vismazāk attīstītās valstis, kurām ir vislielākās vajadzības. Mērķis ir atraisīt privātās investīcijas un mobilizēt papildu investīcijas 44 miljardu euro apmērā līdz 2020. gadam.

“Somija, ko vēlamies sasniegt līdz 2050. gadam – sabiedrības apņemšanās veicināt ilgtspējīgu attīstību” ir novatorisks veids, kā iesaistīt visu sabiedrību IAM īstenošanā. Lai sasniegtu astoņus mērķus ceļā uz 2050. gada redzējuma īstenošanu, kopā ar administratīvajām nozarēm un citiem sabiedrības dalībniekiem, piemēram, uzņēmumiem, pašvaldībām, organizācijām, izglītības iestādēm un vietējiem operatori, tiek noteiktas darbības saistības. Saistībām jābūt jaunām un izmērāmām.

Latvijas vietējās pašvaldības un nevalstiskās organizācijas aktīvi piedalās attīstības sadarbības projektos ar Austrumu partnerības valstīm un Vidusāzijas valstīm — Moldovu, Gruziju, Ukrainu, Kirgizstānu un citām valstīm. Latvijas Pašvaldību savienība ir sniegusi ilgtermiņa ekspertu atbalstu partnervalstu budžeta plānošanā, valdības sarunās, iedzīvotāju iesaistīšanā lēmumu pieņemšanā un darījumdarbības veicināšanā.

Starptautisks patēriņa preču uzņēmums *Unilever* ir stingri aizstāvējis IAM kopš ANO Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam pieņemšanas, un uzņēmuma izpilddirektors darbojas ANO Ģenerālsēdētāja Globālo mērķu atbalsta grupā. *Unilever* 2016. gadā līdzdibināja Uzņēmējdarbības un ilgtspējīgas attīstības komisiju, un tā rezultātā 2017. gadā tika publicēts sākotnējais ziņojums *Better Business Better World* par uzņēmējdarbības atbalstu rīcībai IAM jomā.

Itālijas Ilgtspējīgas attīstības alianses (*ASviS*) mērķis ir palielināt informētību un mobilizēt Itālijas sabiedrību, ieinteresētos ekonomikas dalībniekus un iestādes attiecībā uz Apvienoto Nāciju Organizācijas **Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam** nozīmību. Tajā apvienotas vairāk nekā 180 visnozīmīgākās pilsoniskās sabiedrības iestādes un tīkli, kā arī augstskolas un uzņēmumi.

